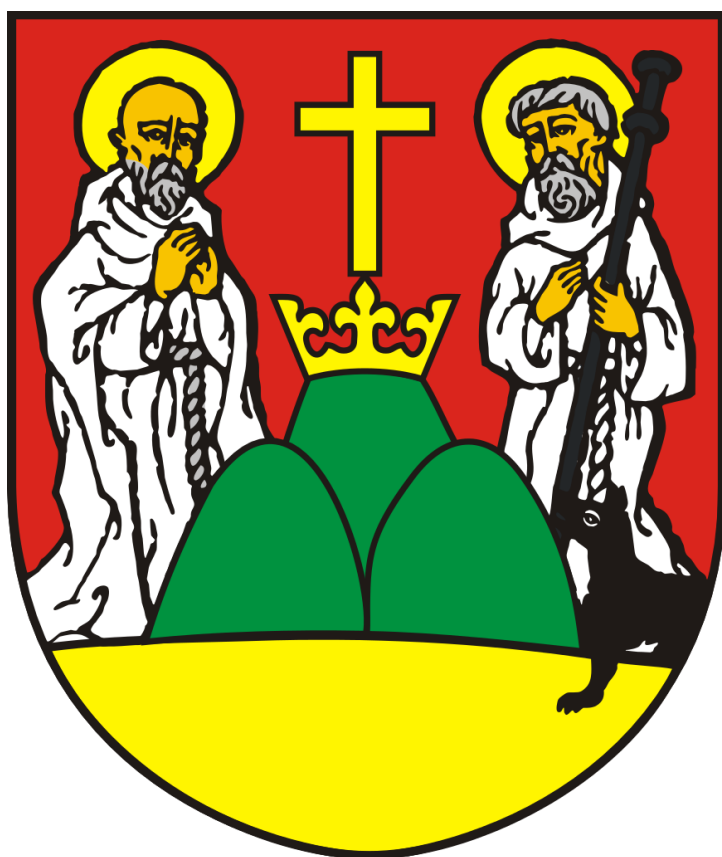

2019

Diagnoza dla szkół w Suwałkach - **analiza porównawcza** z badaniami w innych miastach woj. podlaskiego

Centrum Działań Profilaktycznych
Ul. Kościuszki 39A 32-020 Wieliczka

Spis treści

1.	Wprowadzenie do analizy porównawczej.....	3
a.	Porównanie metodologii.....	3
b.	Próby badawcze w porównaniu.....	4
2.	Porównanie wyników badań zagrożeń.....	7
a.	Sposób spędzania wolnego czasu.....	7
b.	Komputer i cyberprzemoc.....	9
c.	Problem przemocy.....	11
d.	Przemoc a relacje w rodzinie.....	15
e.	Alkohol a młodzi mieszkańcy.....	18
f.	Problem nikotynowy z perspektywy młodych mieszkańców.....	24
g.	Problem narkotykowy.....	29
h.	Dostępność używek oraz udział w działaniach profilaktycznych.....	37
3.	Podsumowanie analizy.....	45

1. Wprowadzenie do analizy porównawczej

Niniejsze opracowanie ma na celu **prezentację analizy porównawczej** diagnoz zagrożeń społecznych na terenie szkół w **Suwałkach** w porównaniu do adekwatnych badań przeprowadzonych w **Augustowie, Łomży** oraz badawczego fragmentu Miejskiego Programu Profilaktycznego w **Białymstoku**. Diagnoza w Suwałkach została opracowana w wyniku badań przeprowadzonych w maju i czerwcu 2019 roku. Diagnozy z Łomży oraz Augustowa służące jako punkt odniesienia dla analizy porównawczej, zostały zrealizowane w roku 2018. Program w Białymstoku jest również z roku poprzedniego (2018).

a. Porównanie metodologii

Rozpocznijmy od porównania narzędzi badawczych, metodologii wymienionych wyżej trzech diagnoz. Niemal identyczne kwestionariusze stanowiły bazę dla diagnozy w Suwałkach i Łomży, inne narzędzie (ESPAD) posłużyło do badania w Augustowie. W związku z tym każde pytanie 1:1 było możliwe w porównaniu dwóch pierwszych miast, a w przypadku Augustowa wszędzie tam, gdzie było to możliwe.

Suwałki.

Badanie szkół w Suwałkach obejmowały m.in. następujące zagadnienia:

Sposób spędzania wolnego czasu
Poglądy dotyczące alkoholu i skala problemów alkoholowych
Problemy związane z narkotykami , dopalaczami
Korzystanie z papierosów i e-papierosów
Przemoc (w szczególności: przemoc w rodzinie oraz w szkole)
Zagrożenia związane z korzystaniem z Internetu
Hazard
Oczekiwania uczniów względem przyszłych działań profilaktycznych
Sposób, w jaki uczniowie postrzegają środowisko szkolne

Diagnoza została opracowana przy pomocy **internetowych kwestionariuszy**. Metoda ta została uznana za najskuteczniejsze w tym przypadku narzędzie badawcze, ponieważ pozwoliła na zbadanie w krótkim czasie dużej próby badawczej. Przygotowany kwestionariusz składał się z **51 pytań** zdecydowana większość z nich stanowiły pytania zamknięte – jednokrotnego lub wielokrotnego wyboru. Odpowiedzi udzieliło w sumie **1852 uczniów**.

Augustów

W badaniu ESPAD na terenie Augustowa wzięło udział **300** respondentów, w dwóch różnych grupach wiekowych – 158 uczniów klas III szkół gimnazjalnych oraz 142 uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych.

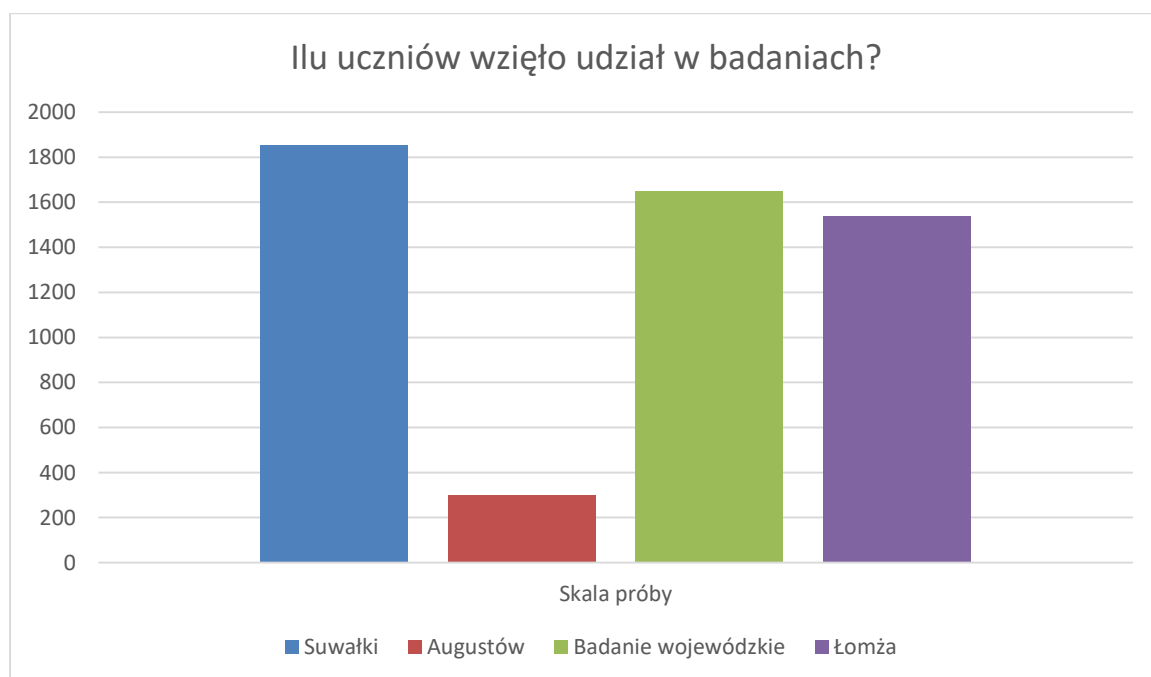
Łomża

Anonimowe ankiety wypełniło **841** uczniów ze szkół podstawowych (412 chłopców i 429 dziewcząt) oraz **699** ze szkół średnich (357 chłopców i 342 dziewcząt). Dzieci ze szkół podstawowych, które brały udział w badaniu miały między 12 a 15 lat. Wiek młodzieży ze szkół średnich był w przedziale między 15 a 19 lat.

Białystok

W przypadku Białegostoku ze względu na bardzo szczupły materiał badawczy zebrany na potrzeby opracowania Miejskiego Programu Profilaktyki, jedynym wskaźnikiem, która wykorzystamy do porównania, będzie stopień korzystania przez młodzież z alkoholu. Nie jest to bowiem dokument porównywalny w skali i szerokości badań do przeprowadzonych w ww. miastach diagnoz.

Tam, gdzie to możliwe postaramy się wykorzystać również badania całego województwa podlaskiego przeprowadzone w roku 2011 przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białymstoku.

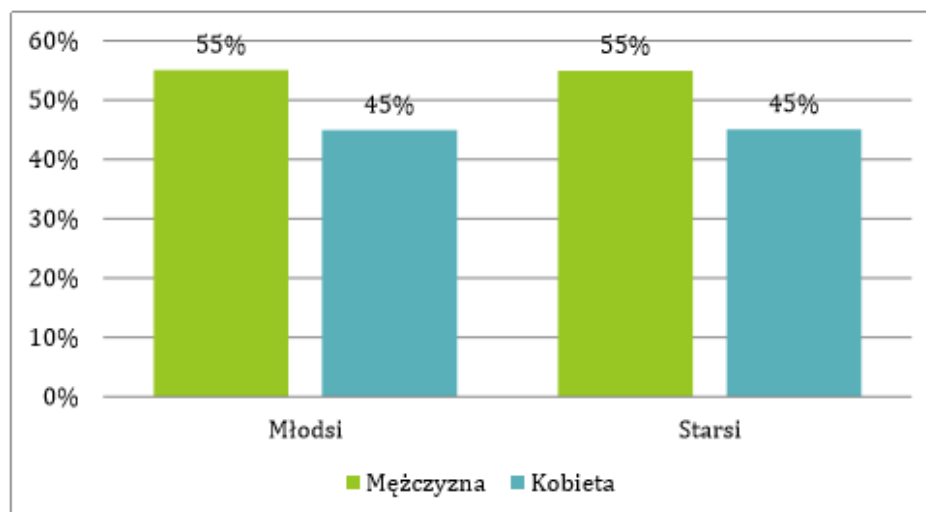
b. Próby badawcze w porównaniu

Porównajmy teraz charakterystykę płciową badanych prób, zanim przejdziemy do szczegółowej analizy merytorycznej badań.

W przypadku szkół w Suwałkach, rozdział wg płci był niemalże dokładnie równy w przypadku szkół podstawowych. Natomiast zauważalnie więcej mężczyzn zostało przebadanych wśród młodzieży ze szkół średnich.

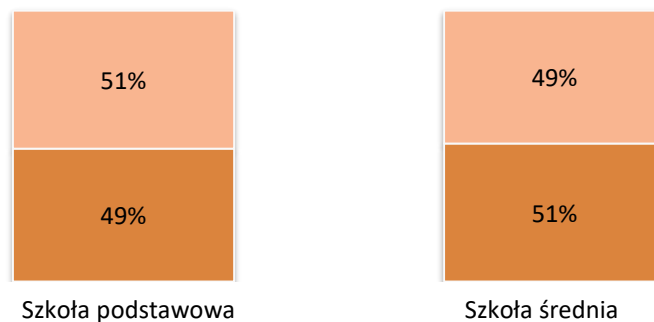
W przypadku szkół w Augustowie również próby obejmowały o kilka procent więcej młodych mężczyzn.

Na koniec spójrzmy jeszcze na osoby przebadane w ramach diagnozy przeprowadzonej w Łomży. Tutaj ilość ankiet wypełnionych przez dziewczyny i chłopaków była prawie identyczna.

Jestem

■ Chłopakiem ■ Dziewczyną

Wszystkie te wyniki wskazują na to, że przeprowadzone badania są porównywalne ze względu na wiek badanych, jak i na charakterystykę płciową grup, oraz na podobny czas badania (2018-2019)

2. Porównanie wyników badań zagrożeń

Created by mathieu dedebant
from Noun Project

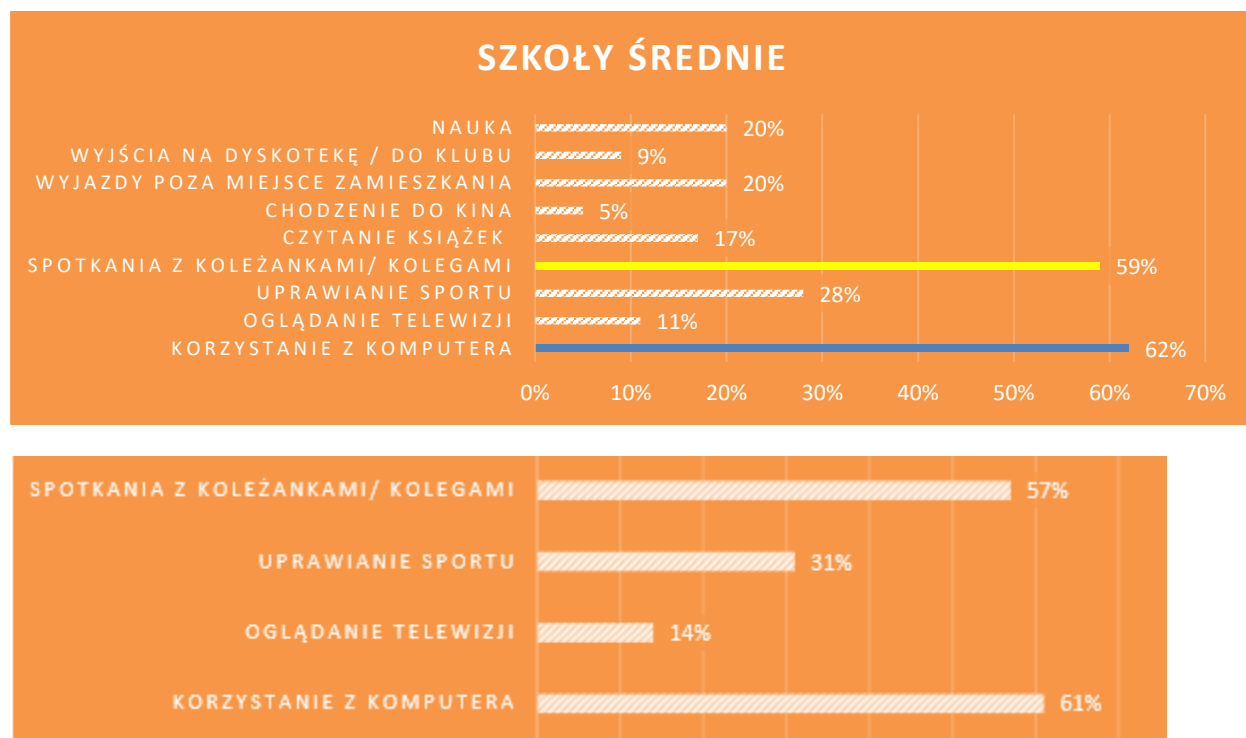
Podstawowym celem ankiety, która została przeprowadzona wśród uczniów w Suwałkach była analiza określonych problemów społecznych, do których należą m.in.:

- używanie przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych (alkohol, papierosy, narkotyki i dopalacze, energetyki),
- zagrożenia płynące z użytkowania komputera i Internetu (cyberprzemoc),
- problemy związane z przemocą i agresją w środowisku szkolnym oraz domowym,
- eksperymentowanie z hazardem,
- stopień integracji ze środowiskiem klasy i całej szkoły.

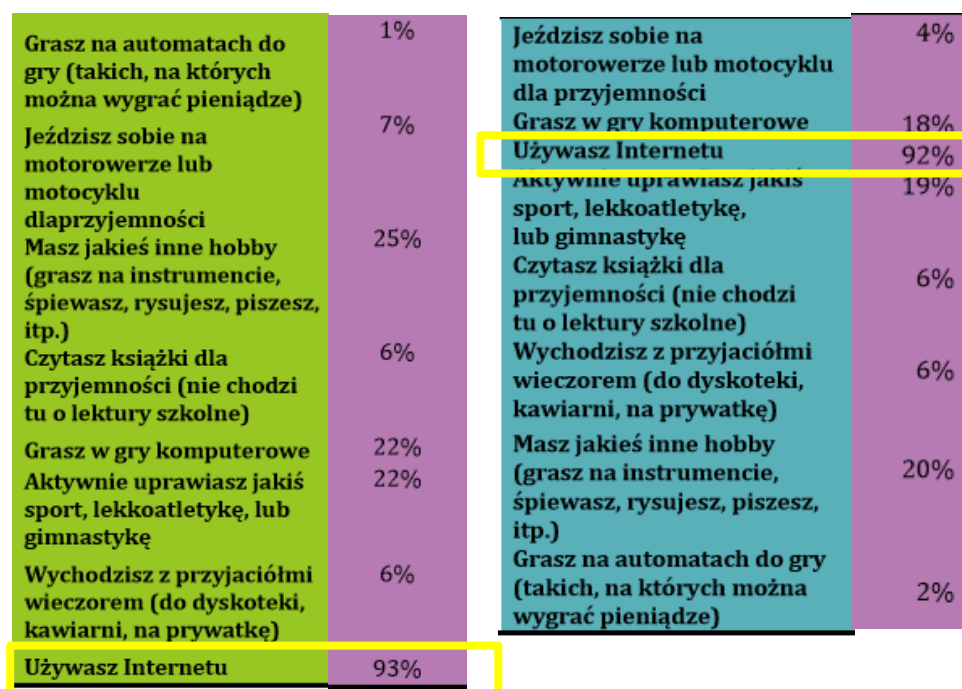
W oparciu o te tematy przeprowadzimy teraz analizę porównawczą tych **problemów**.

a. Sposób spędzania wolnego czasu

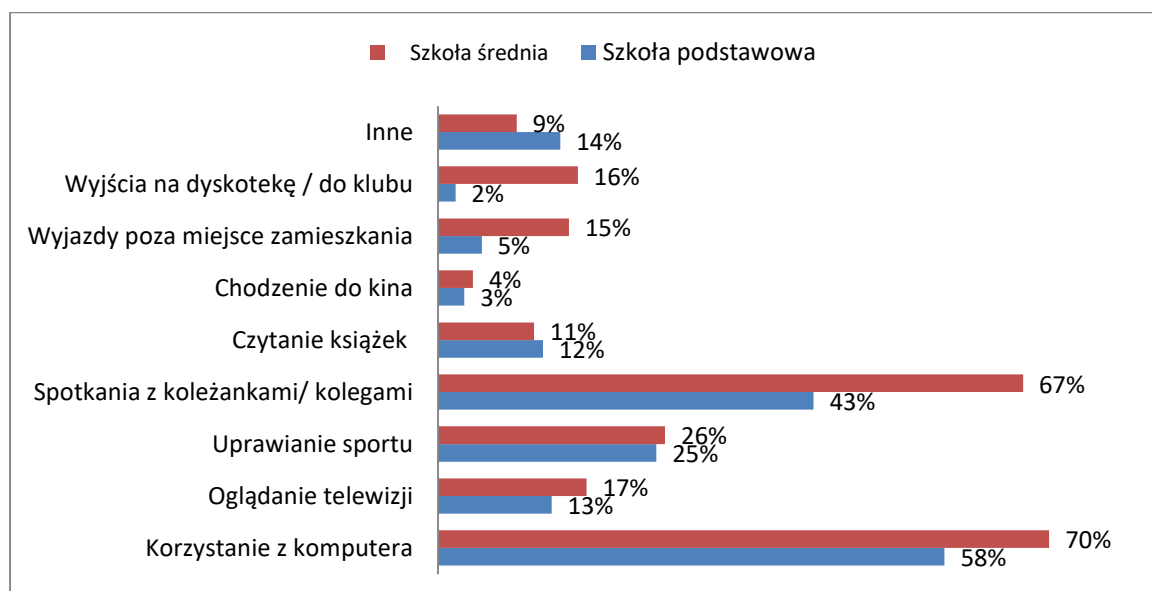
Fundamentem badania ryzykownych zachowań jest w pierwszej kolejności zrozumienie codziennych nawyków uczniów i tego, jakie podejmują decyzje o wykorzystaniu swojego wolnego czasu. W **Suwałkach** zarówno wśród uczniów szkół średnich (góra), jak i podstawowych (dół) dominujące są: korzystanie z **komputera** oraz spotkania z **równieśnikami**.

W badaniu w **Augustowie** również zdecydowanie najsilniejszym codziennym nawykiem młodzieży jest czas spędzany w Internecie. Tu jednak większe znaczenie od spotkań towarzyskich zdaje się mieć uprawianie sportu. (po lewej młodszy, po prawej starsi).

W **Łomży** odpowiedzi dzieci i młodzieży były z kolei dużo bardziej zbieżne z wynikami badań w Suwałkach. Również najchętniej wybierane są: komputer i spotkania.

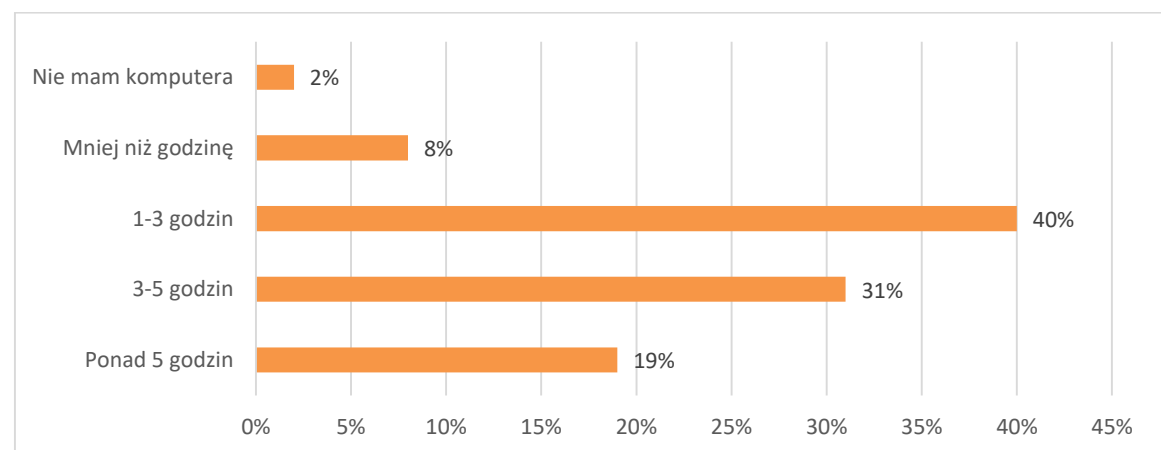
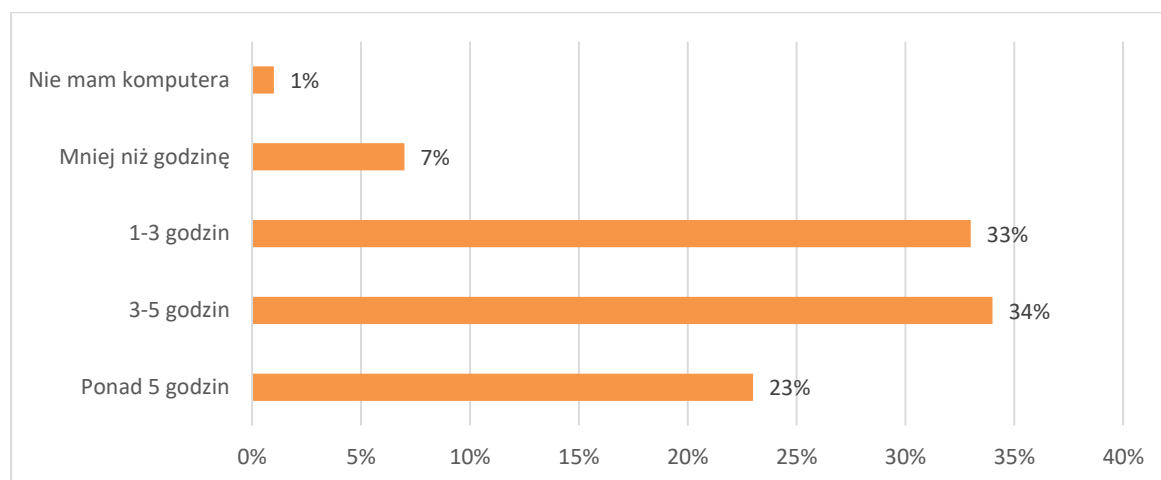

W Suwałkach na podstawie badań młodzież w mniejszym stopniu spędza wolny czas przed komputerem, a chętniej udziela się towarzysko wśród swoich kolegów i koleżanek.

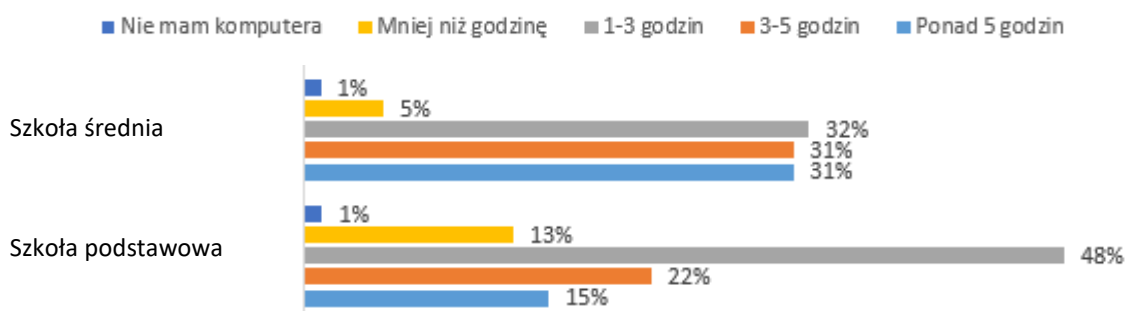
b. Komputer i cyberprzemoc

Komputery, tablety i funkcjonowanie młodzieży w sieci było tematem dalszej części badań. Wiąże się to z dwoma zagadnieniami: a/ uzależnienie od nowych technologii oraz b/ cyberprzemocy.

W Suwałkach **ponad 5 godzin spędza przed komputerem mniej, bo 23% badanych uczniów szkół średnich (góra) oraz 19% w przypadku szkół podstawowych (dół).**

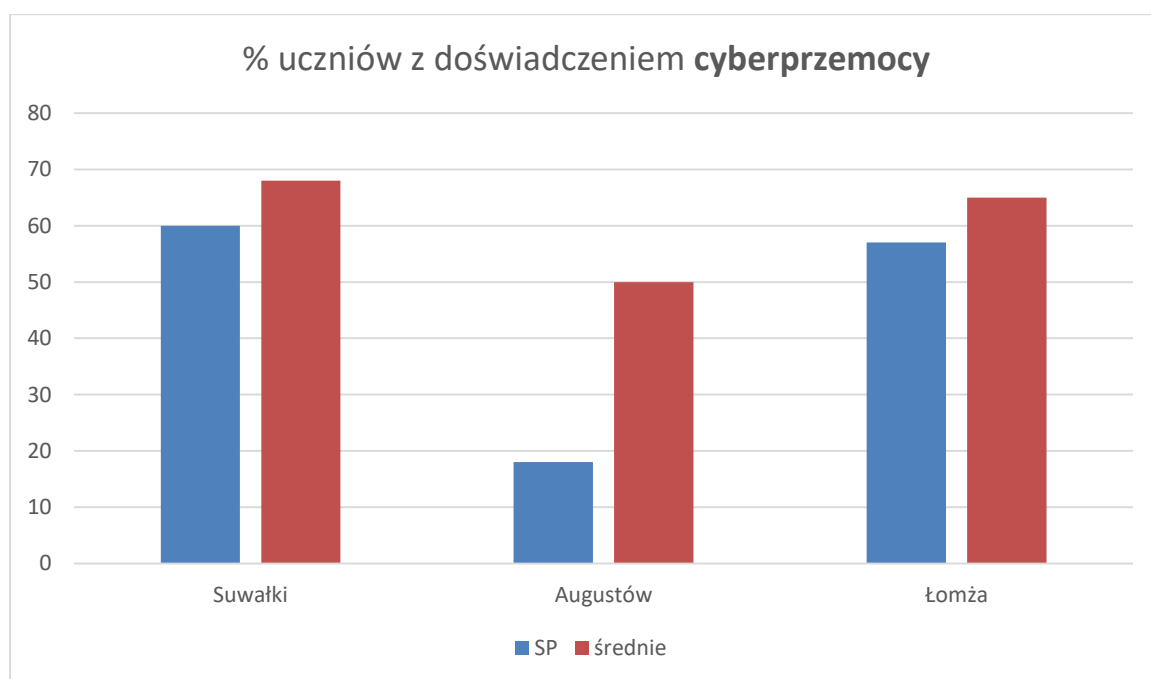

Ponieważ adekwatne pytanie nie znalazło się w badaniu w Augustowie, porównajmy je z odpowiedziami uczniów z **Łomży**:

W tym porównaniu widać, że znacznie mniej (8%) młodzieży w Suwałkach niż w Łomży, spędza w Internecie więcej niż 5 godzin. Bardzo za to podobnie układają się wyniki z badań w szkołach podstawowych, gdzie z kolei więcej uczniów z Suwałk spędza potencjalnie zbyt wiele czasu w sieci.

Przemoc w Internecie, pomimo iż ma charakter wirtualny, ma niestety jak najbardziej rzeczywiste skutki. Zjawisko cyberprzemocy istnieje i było przedmiotem kolejnego pytania skierowanego do młodzieży.

Jak wskazuje wykres wśród trzech porównywanych miast, to **w Suwałkach problem cyberprzemocy zdaje się być najpowszechniejszym zjawiskiem**, aczkolwiek wyniki są ponownie bardzo zbieżne z Łomżą, gdzie ponad 65% młodzieży i ok. 60% uczniów SP spotkało się z przemocą w sieci. Znacznie mniejszą skalę wskazują wyniki z Augustowa.

Porównajmy teraz deklarację reakcji uczniów w Suwałkach i w Łomży na zjawisko cyberprzemocy. Co wtedy robią uczniowie?

	<i>odpowiadam tym samym</i>	<i>zgłaszam to</i>	<i>ignoruję</i>	<i>inne</i>
Szkoły podstawowe Suwałki	17%	23%	53%	7%
Szkoły średnie Suwałki	13%	13%	54%	5%
Szkoły podstawowe Łomża	18%	24%	53%	5%
Szkoły średnie Łomża	20%	15%	61%	4%

Jak widać strategie radzenia sobie z problemem są u uczniów bardzo podobne. Różnica, którą warto zauważyć: **uczniowie ze szkół w Suwałkach rzadziej odpowiadają agresją na agresję w przestrzeni online** (zwłaszcza widać różnicę w przypadku szkół średnich). Minimalnie mniej uczniów niż w Łomży, zgłasza takie sytuacje (np. osobom dorosłym lub przez dostępne na stronach www. formularze).

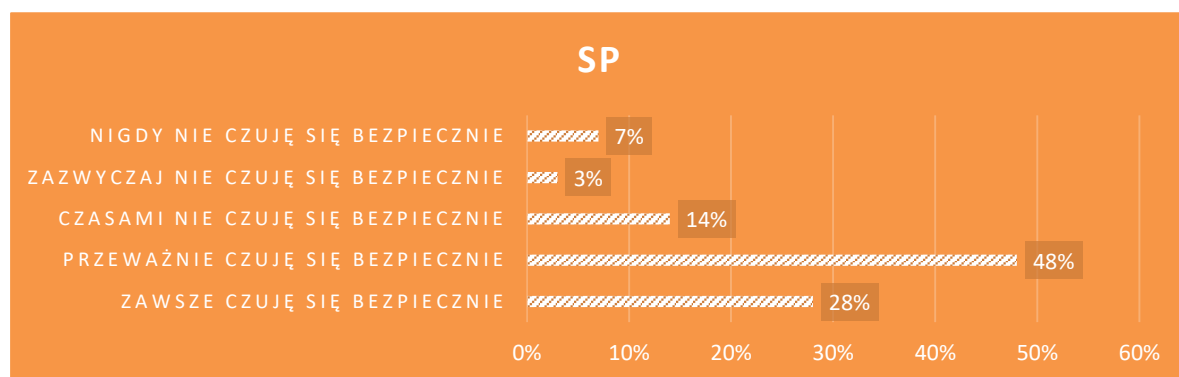
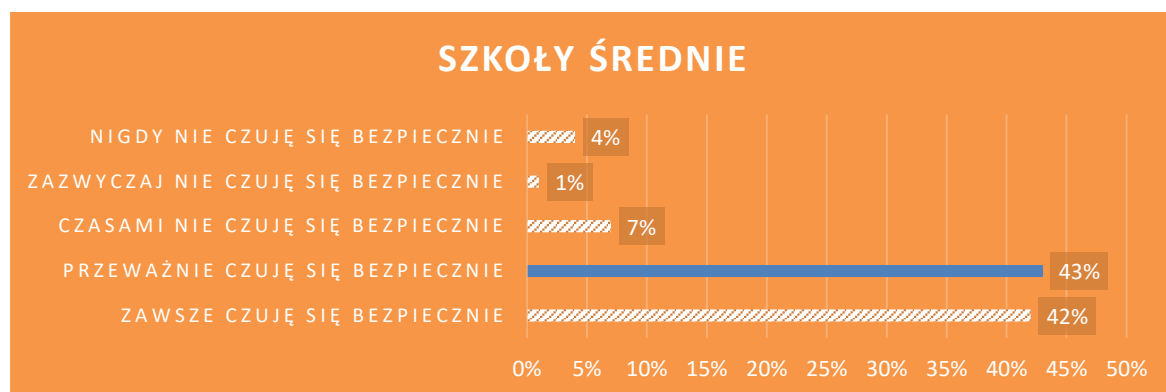
c. Problem przemocy

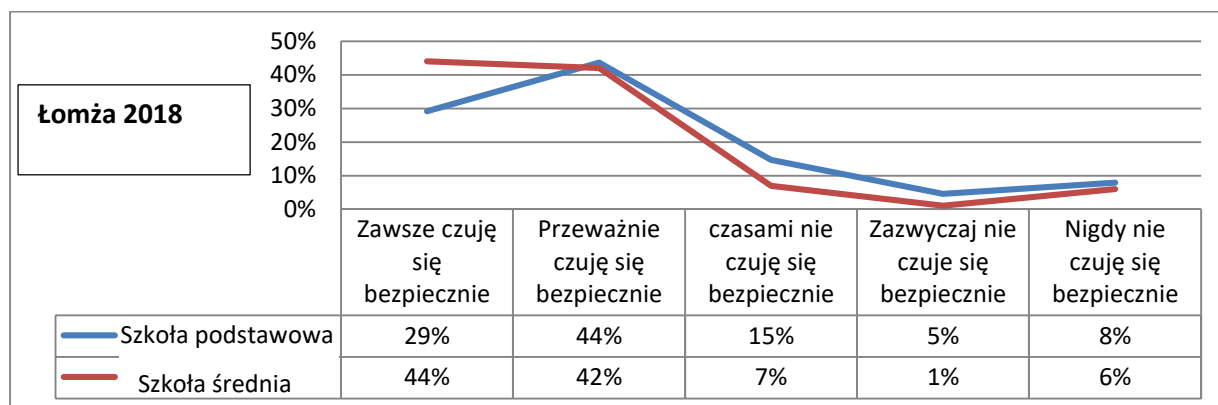
Created by Adrien Coquet
from Noun Project

Kolejnym problemem społecznym, który znalazł się w badaniu diagnozującym zagrożenia społeczne była kwestia **przemocy szkolnej oraz domowej**. Proces przemocy domowej i proces przemocy rówieśniczej to jest to samo zjawisko, ten sam proces z identycznymi mechanizmami wewnętrznymi i o podobnym przebiegu, chociaż nieco inne zachowania uczestników tego procesu będziemy obserwować w szkole, a inne w domu.

Badanie tego obszaru, rozpoczęliśmy od zweryfikowania stopnia **poczucia bezpieczeństwa** w murach własnej szkoły. Przypomnijmy wyniki badań w Suwałkach.

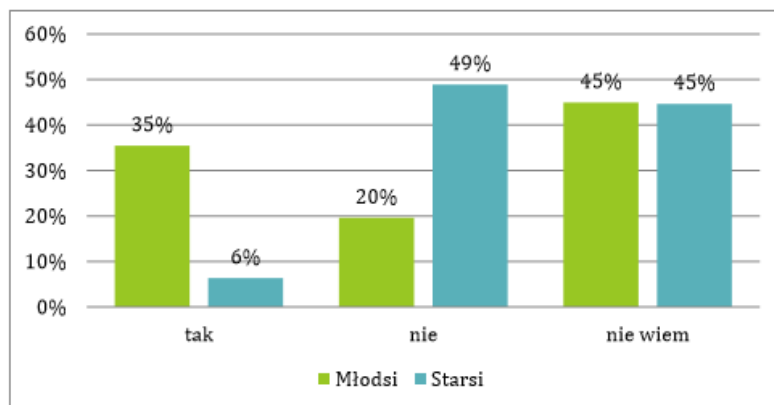

Brak poczucia bezpieczeństwa (stałe, zazwyczaj lub czasami) zadeklarowało łącznie 12% ankietowanych uczniów szkół średnich oraz 24% w szkołach podstawowych. Z kolei w Łomży sumy te są następujące: 14% i 28% - **poczucie bezpieczeństwa jest więc tam o parę procent niższe niż w Suwałkach.**

Nieco inne, ale badające podobny obszar w **Augustowie** było pytanie o to, czy w szkole występuje problem przemocy między uczniami:

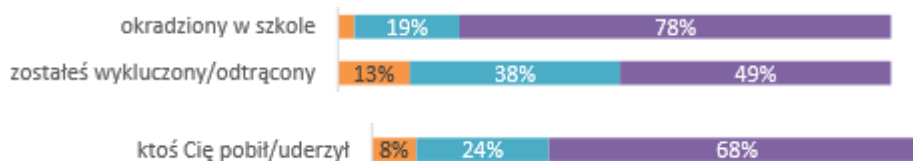
Wykres 90. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami?

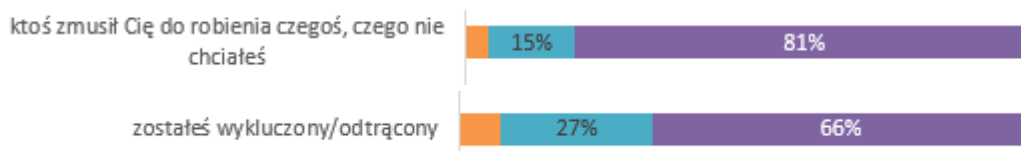
Znacznie częściej na obecność problemu wskazują tutaj uczniowie młodszych klas, co może sugerować problem tam znacznie szerszy niż w Suwałkach i Łomży. Z drugiej strony, bardzo nisko oceniana jest obecność przemocy wśród starszych uczniów, wręcz znikoma.

Pogłębieniem tematu przemocy w szkole było badanie osobistego doświadczenia bycia ofiarą tego typu zachowania. W SP w Suwałkach najpowszechniejsze były problemy odtrącenia, pobicia i kradzieży:

■ Tak, wiele razy ■ Tak, kilka razy ■ Nie

Natomiast w szkołach średnich, pojawił się na drugim miejscu problem przymuszania.

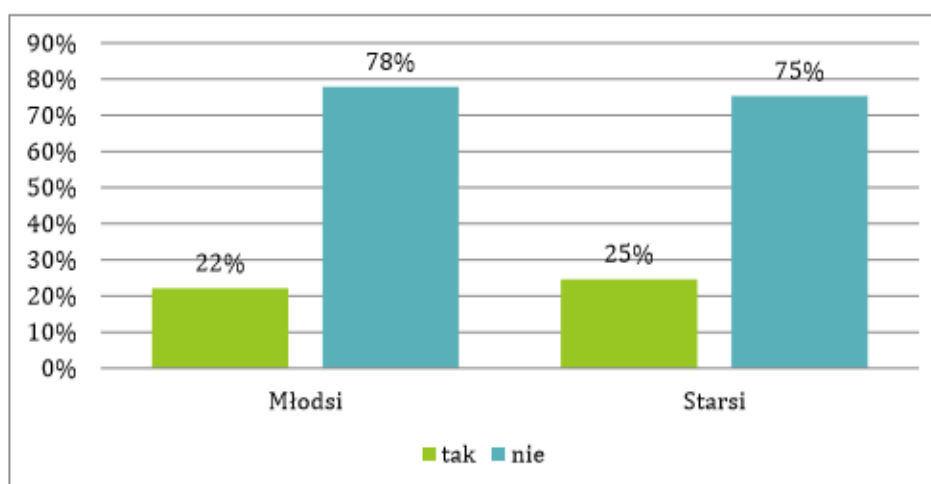

W badaniu w Łomży przejawiały się podobne problemy, zacytujmy fragm. diagnozy:

Jednak najczęściej przytrafiały się **wykluczenia**, odtrącenia przez innych uczniów (wiele razy 8% ze szkół podstawowych i 5% ze szkół średnich, kilka razy 17% i 8%, tylko raz 15% i 7%). Na drugim miejscu zdarzały się **pobicia przez kolegów/koleżanki** (wiele razy 7% ze szkół podstawowych oraz 3% ze szkół średnich, kilka razy 11%, i 3% tylko raz 12% i 5%).

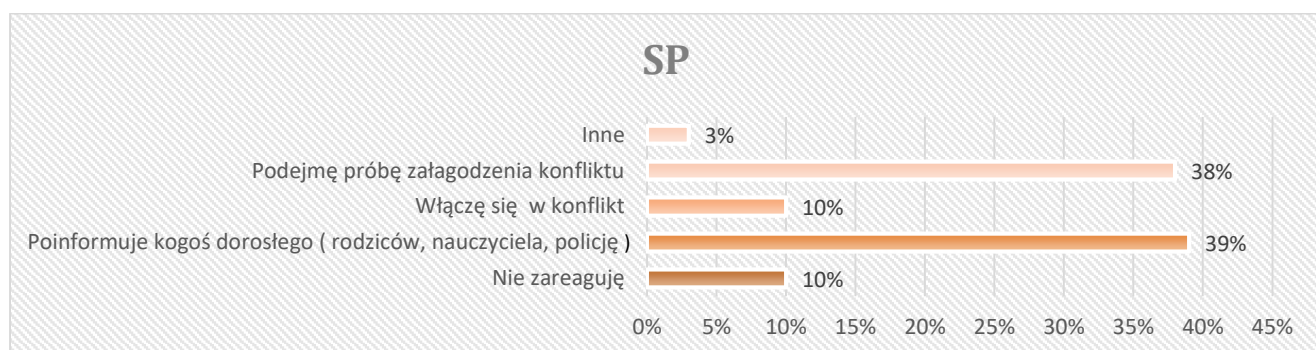
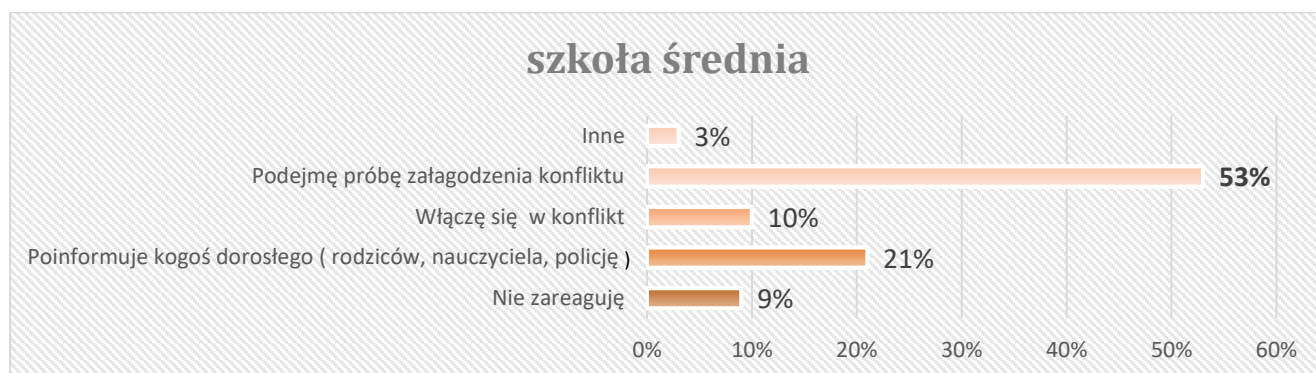
Badanie w Augustowie postawiło znacznie ogólniejsze pytanie o doświadczenie przemocy, nie precyzując różnorodnych jej form. Przez co trudno rzetelnie te wyniki porównać, teoretycznie najmniej uczniów z Augustowa było ofiarą przemocy, jednak można założyć, że znaczna część młodych osób rozumiała pod tym pytaniem wyłącznie przemoc fizyczną.

Wykres 89. Czy zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy?

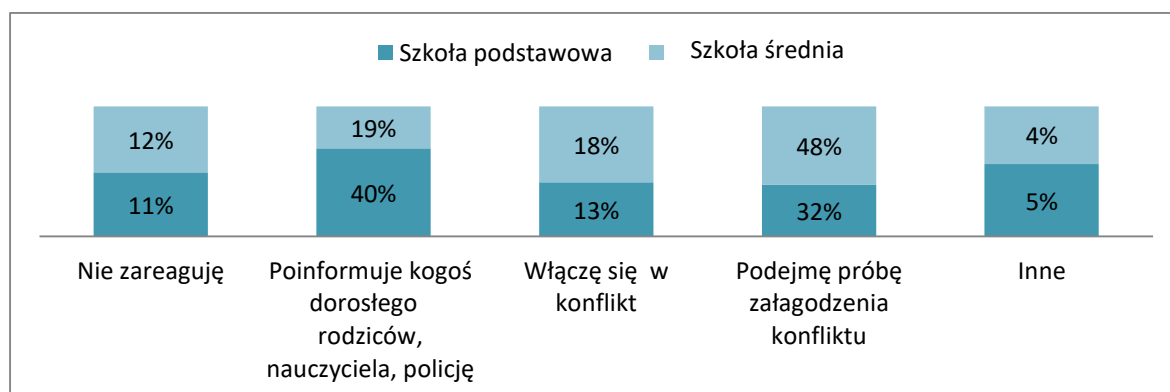

Następnym aspektem, była **potencjalna reakcja** świadków przemocy.

Wyniki w Suwałkach:

W Łomży wyniki te układały się następująco:

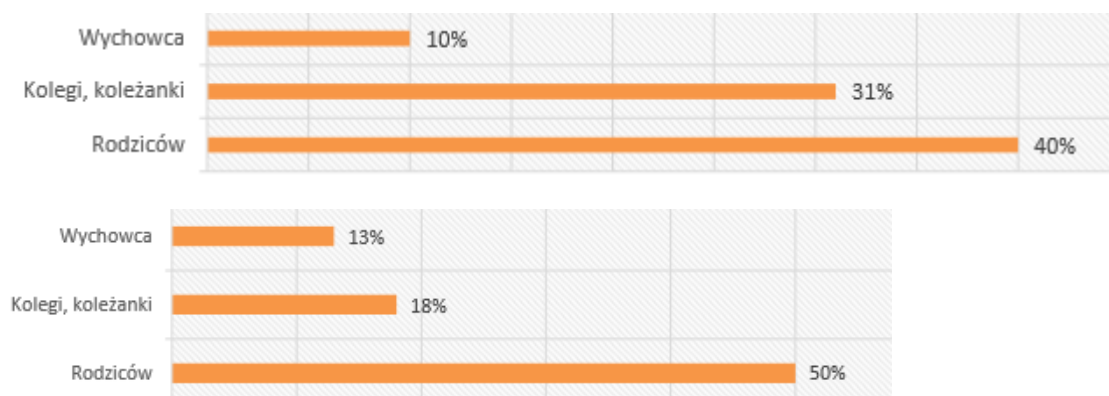

Porównując więc Suwałki i Łomże widać dwie różnice:

1. Znacznie **mniej uczniów szkół średnich w Suwałkach włączyłoby się w konflikt** niż ich rówieśnicy z Łomży (10% do 18%)
2. Uczniowie z Suwałk **chętniej też próbowaliby mediacji**: 6% więcej uczniów szkoły podstawowej oraz 5% więcej młodzieży ze szkół średnich.

Nie było to przedmiotem badań w Augustowie.

Porównajmy jeszcze Suwałki i Łomżę w kontekście pytania o to, do kogo zwróciłyby się o pomoc dzieci doświadczające przemocy. W Suwałkach najpopularniejsze odpowiedzi to (góra – szkoły średnie, dół – podstawowe):

W Łomży również te trzy opcje były najbardziej popularne. Zwraca uwagę to, że **w Suwałkach starsza młodzież chętniej szuka wciąż pomocy u rodziców** (5% więcej), a mniejszą wśród swoich rówieśników, gdy porównamy oba wyniki.

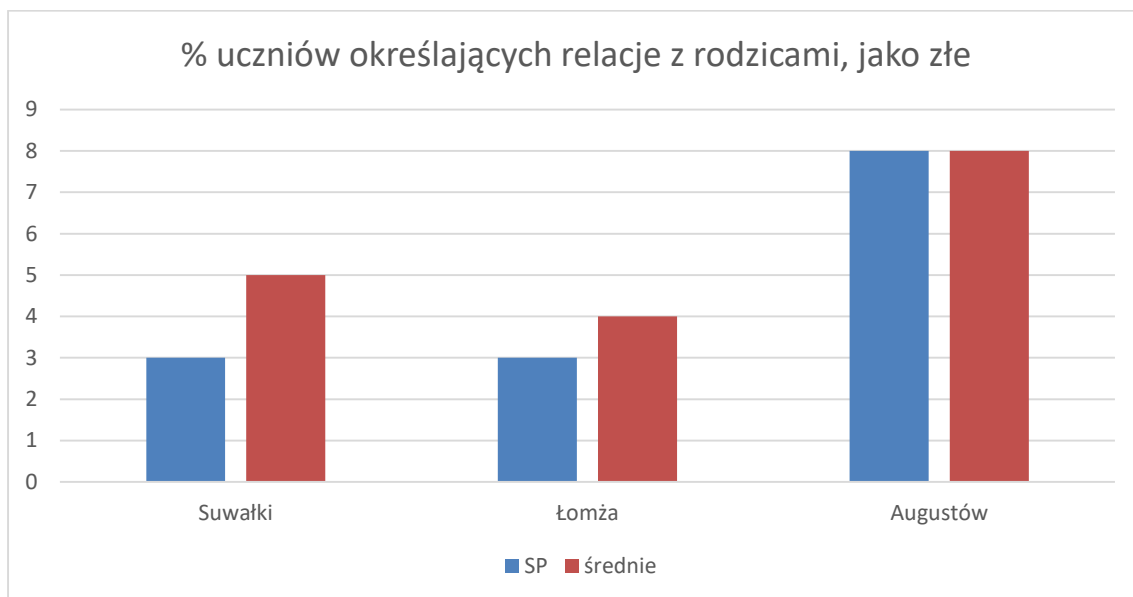
	u rodziców	u kolegów	wychowawcy
Szkoła średnia	35%	36%	6%
Szkoła podstawowa	48%	18%	14%

Łomża 2018

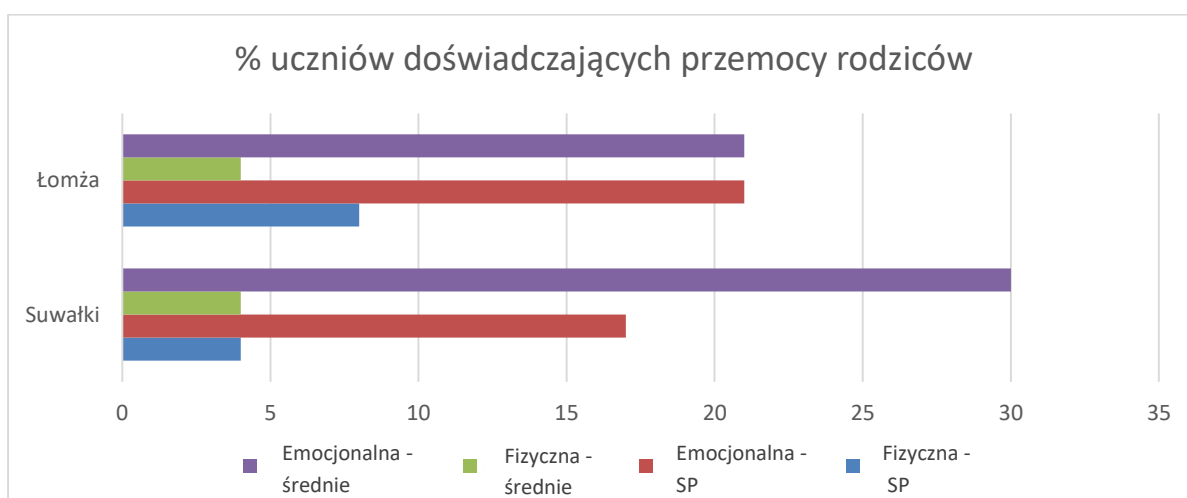
d. Przemoc a relacje w rodzinie

Zgodnie z uzyskanymi za pomocą ankiet danymi rodzice są osobami, które mogą poszczycić się największym zaufaniem młodych ludzi. Kolejne pytanie **relacji młodych ludzi z rodzicami**.

Zobaczmy trzy miasta na wykresie z porównaniem, ilu uczniów uznało swoje relacje z rodzicami za niesatysfakcjonujące, złe i trudne:

W przypadku Łomży i Suwałk jest to podobna ilość między 3 a 5% niezależnie od wieku, **natomiast znacznie częściej, bo 8% respondentów określało tak swoje relacje w Augustowie.** W nawiązaniu do tego pytania, zobaczymy, jak dzieci odpowiadają z kolei na pytanie o przemoc we własnym domu:

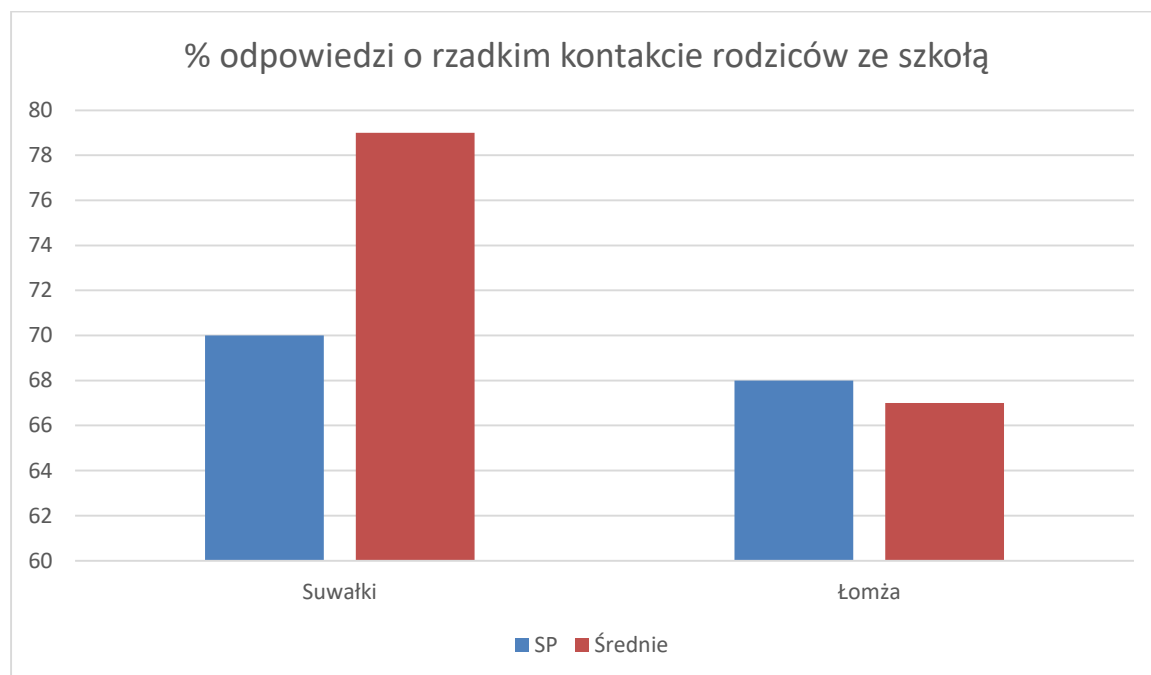

Rzuca się w oczy w tym porównaniu, że **znacznie więcej młodzieży z Suwałk doświadcza gróźb, wyśmiewania etc. form przemocy emocjonalnej ze strony rodziców – 30%.**

Z kolei niepokojące dla Łomży powinno być to, że aż 8% najmłodszych jest bite lub popychane przez swoich opiekunów (co stanowi 2 razy więcej niż w Suwałkach).

W Augustowie, uczniowie zapytani o to, czy doświadczyli przemocy ze strony rodziców odpowiedzieli twierdząco częściej – 17% młodszych dzieci i aż 37% starszych. W badaniu tym jednak nie podjęto rozróżnienia form przemocy.

Jak natomiast wygląda w porównaniu kontakt na linii **szkoła-rodzice**?

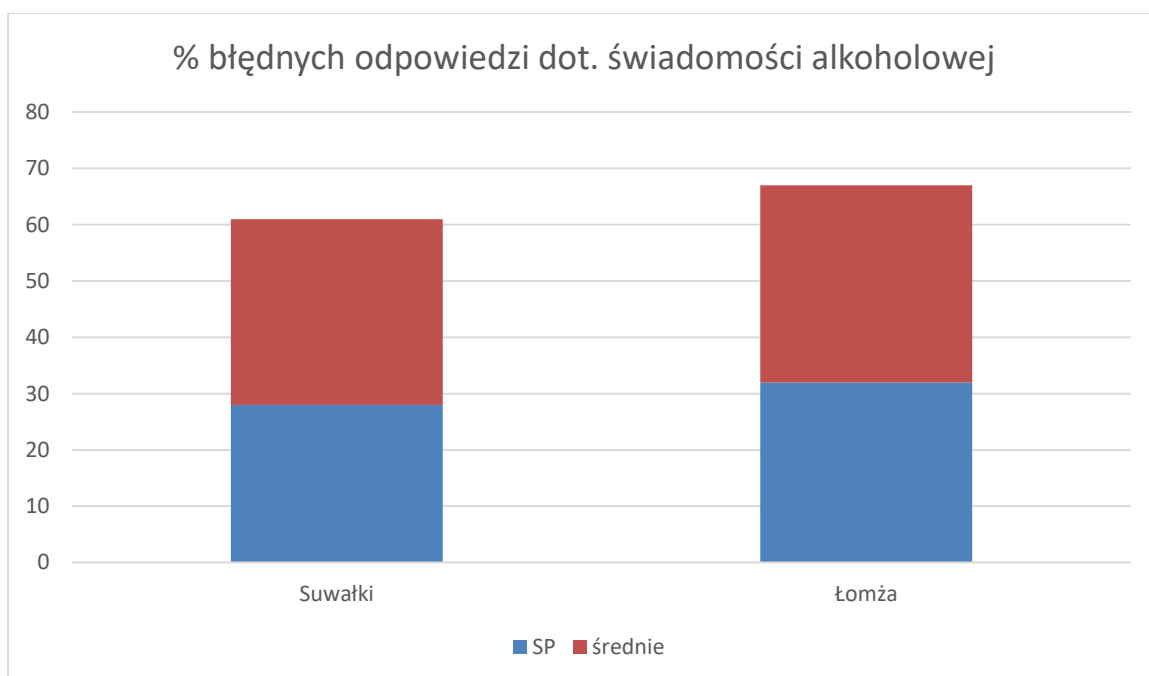
Jak wskazuje wykres, wg ostatnich badań w Suwałkach nieco wyraźniejszy jest brak kontaktu pomiędzy rodzicami a nauczycielami. Aż 79% uczniów **szkół średnich** określiło ten kontakt jako rzadki, albo wcale nie występujący, **co jest aż o 12% bardziej pesymistycznym wynikiem** niż przy adekwatnym badaniu w Łomży.

e. Alkohol a młodzi mieszkańcy

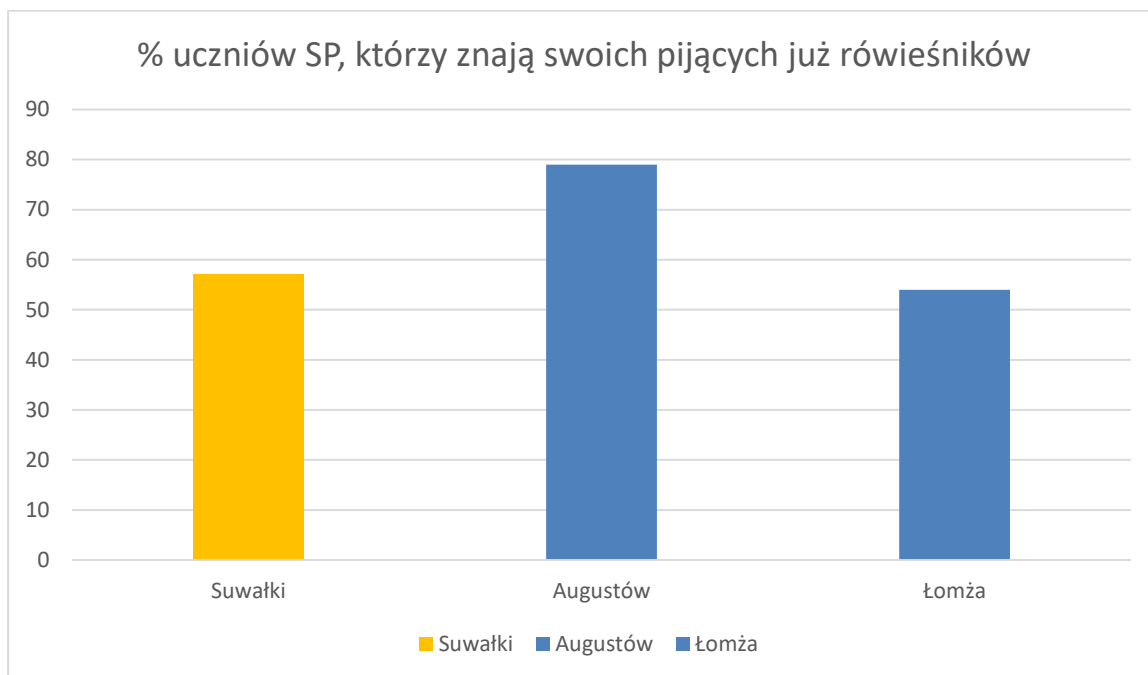
Kolejnym blokiem tematycznym w kwestionariuszu skierowanym do młodzieży szkolnej były pytania związane z **problemem alkoholowym**. Niestety młodzi ludzie zaczynają coraz wcześniej eksperymenty w tej dziedzinie. Respondentom zadano kilka pytań sprawdzających ich świadomość i wiedzę o problemie alkoholowym.

W pierwszym pytaniu uczniowie oceniali prawdziwość zdania „Alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce”. Pytanie to badało stopień świadomości uczniów. Ponownie w tym aspekcie, możemy porównać wyłącznie dane z Suwałk i Łomży.

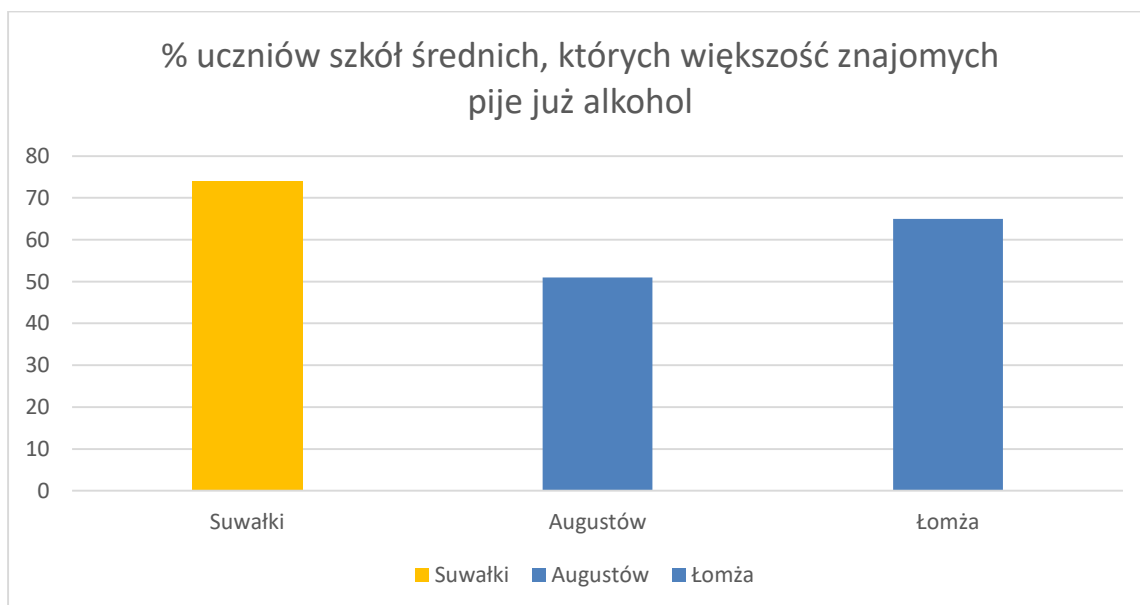
W świetle tego porównania trochę **lepiej wypadają Suwałki**, gdzie 4% mniej dzieci ze szkół podstawowych oraz 2% mniej młodzieży licealnej jest nieświadoma tego, że alkohol jest tak samo szkodliwą substancją w różnych napojach, w których jest serwowany.

Następnie zapytano w badaniu o to, ilu znajomych uczniów pije już alkohol. Tu możemy ponownie porównać trzy miejscowości. Pierwszym kluczem niech będzie to, jak uczniowie młodszy ze szkół podstawowych postrzegają popularność alkoholu wśród rówieśników:

Wyniki Suwałk i Łomży są ponownie zbieżne (trochę ponad połowa uczniów odpowiedziała, że zna pijących rówieśników). Zdecydowanie gorzej na tej skali wypada Augustów z wynikiem sięgającym niemal 80%.

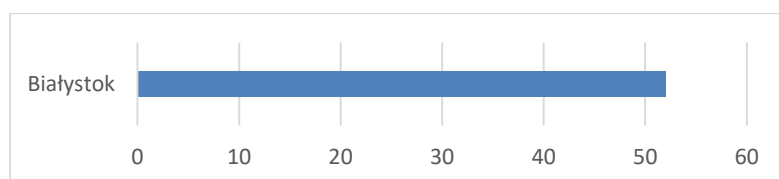
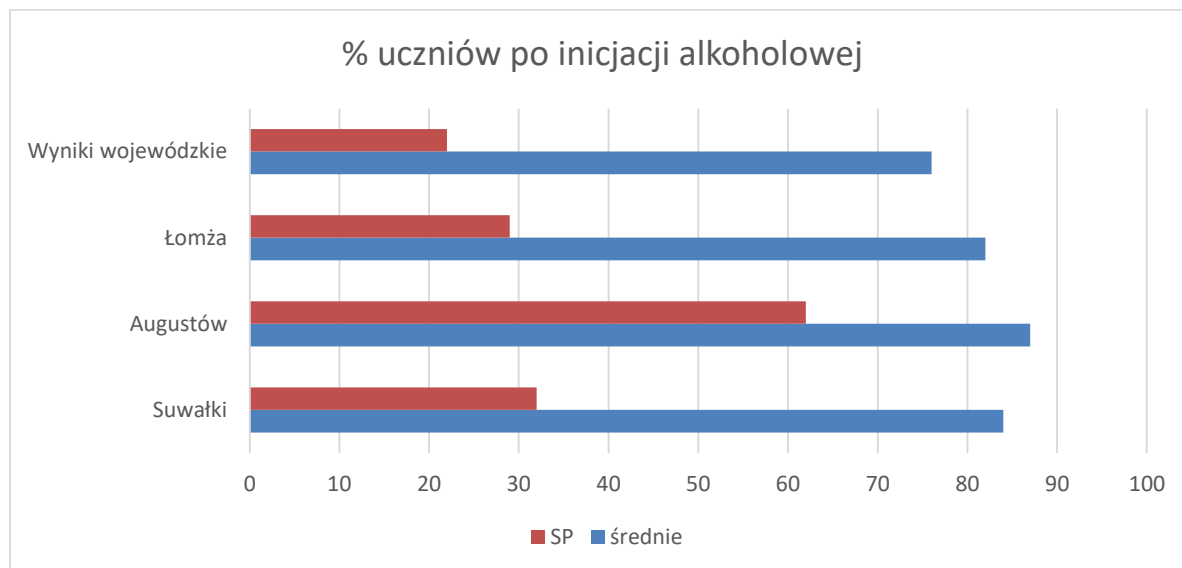
Zobaczmy teraz odpowiedzi uczniów starszych, w następującym kluczu: ilu z nich odpowiedziało, że **większość ich rówieśników** ma już za sobą inicjację alkoholową:

Tym razem zdecydowanie **najtrudniej wygląda sytuacja w Suwałkach**, gdzie ok. $\frac{3}{4}$ uczniów uznało, że większość ich rówieśników już pije alkohol. To o 9% więcej niż

w Łomży i zdecydowanie więcej niż w Augustowie, gdzie była to mniej więcej tylko połowa odpowiedzi.

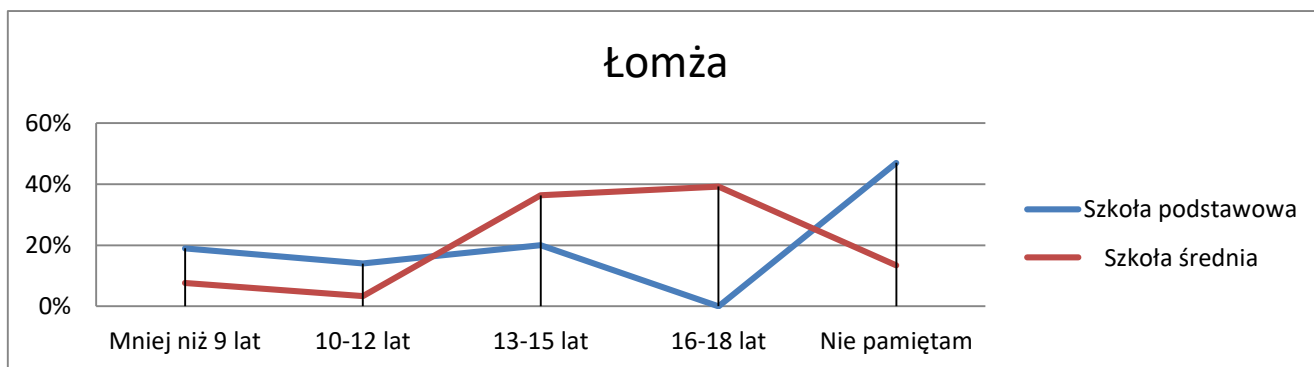
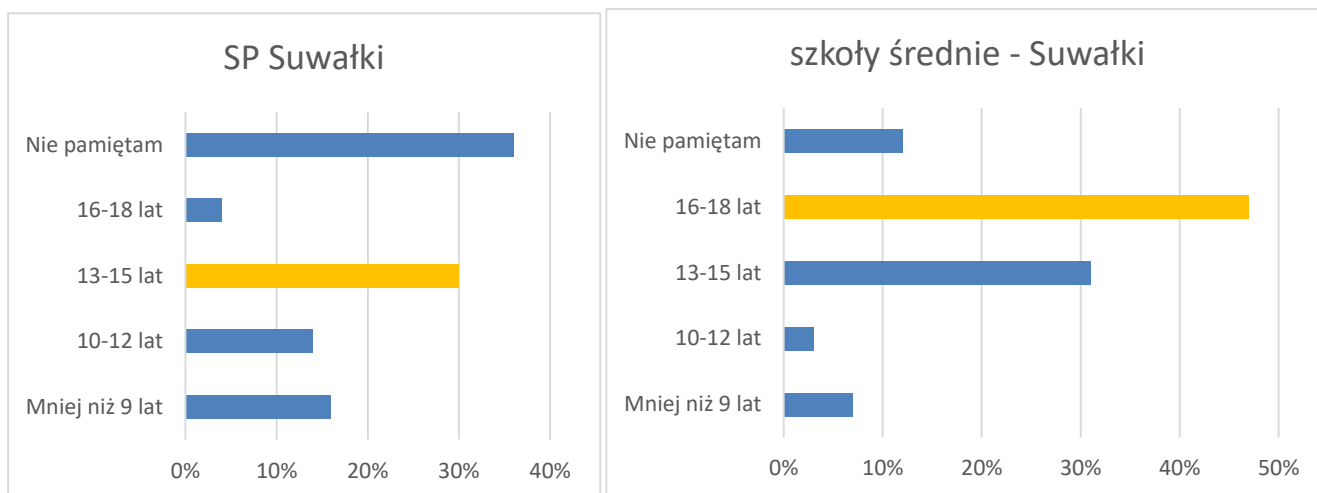
Kolejne pytanie dotyczyło osobistych kontaktów młodzieży z alkoholem. Jest to miejsce, w którym możemy wykorzystać również dane z **Białegostoku** (jednak uśrednione, bez podziału na grupy wiekowe między nastolatkami) oraz adekwatne wyniki z badania **wojewódzkiego** z roku 2011.

Jak wskazuje wykres, najwięcej uczniów ma już za sobą inicjację alkoholową w Augustowie, gdzie szczególnym problemem wydaje się to zjawisko w młodszych klasach. Uczniowie w Suwałkach natomiast nieznacznie w większym stopniu mają kontakt z alkoholem niż ich rówieśnicy w Łomży (3% więcej na poziomie szkół podstawowych i 2% więcej na poziomie szkół średnich). Wszystkie wyniki są jednak wyższe (w przypadku szkół podstawowych nawet wyraźnie wyższe) od średniej wojewódzkiej sprzed 8 lat.

W przypadku Białegostoku możemy mówić tylko o sumie łącznej, która wynosi 52% pijących już nastolatków, co stanowi orientacyjnie podobną skalę problemu, jak w przypadku miasta Suwałki.

Zapytaliśmy dalej bowiem badaną młodzież o **wiek oraz miejsce inicjacji alkoholowej**, dysponujemy tutaj danymi z Suwałk i Łomży.

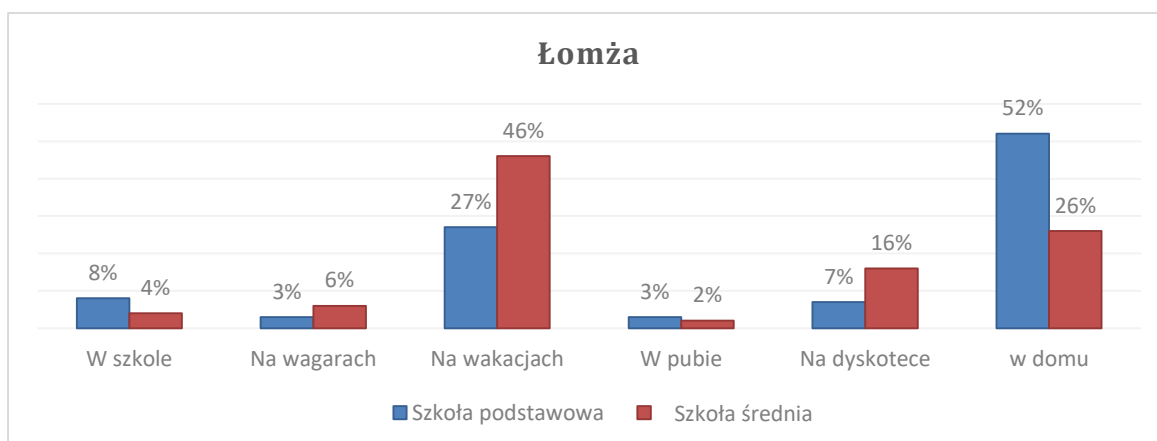
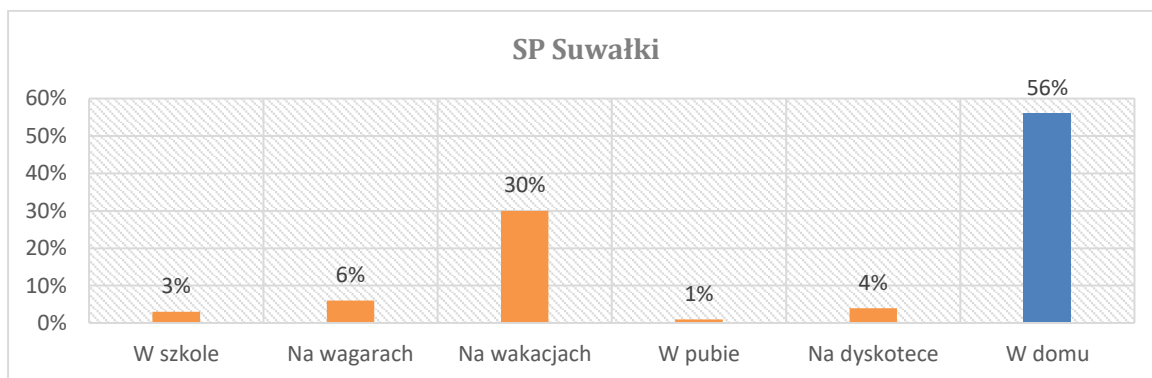
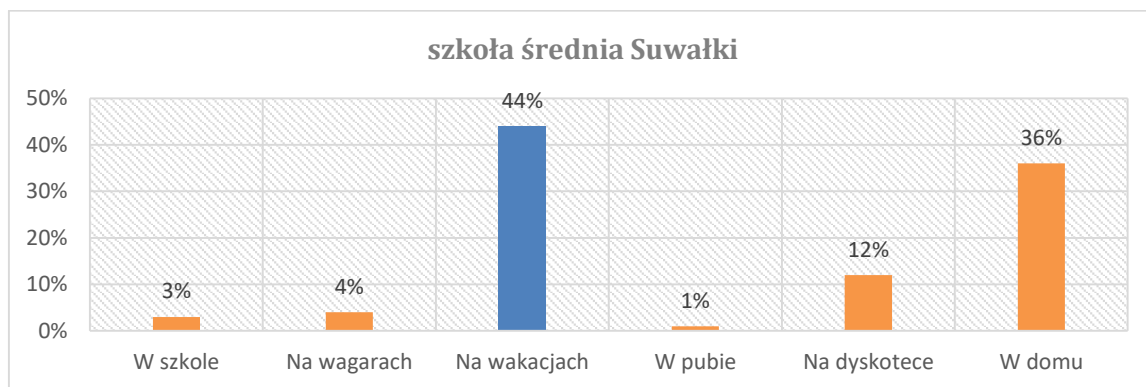

Porównanie wykresów pozwala nam na następujące wnioski:

1/ uczniowie szkół podstawowych w Suwałkach zdecydowanie częściej zaczynają inicjację alkoholową **w wieku 13-15 lat** niż wcześniej. W przypadku Łomży nie widać takiego „skoku” w tym momencie dojrzewania uczniów.

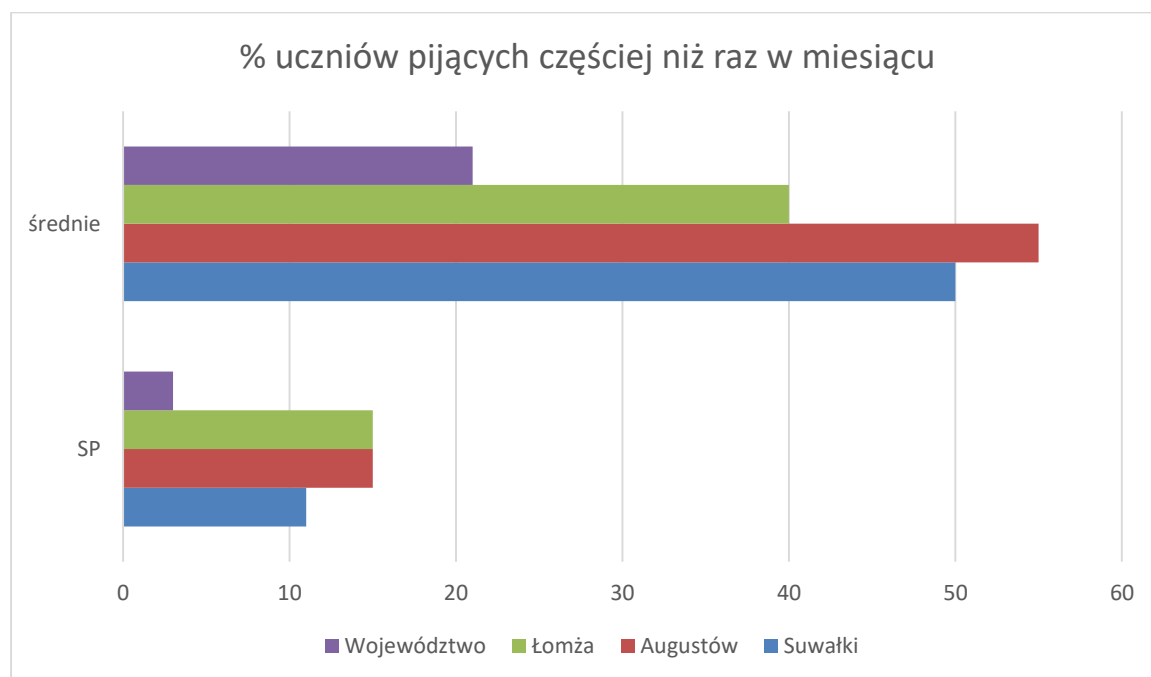
2/ podobnie w przypadku szkół średnich, tutaj uczniowie w Suwałkach częściej niż ich rówieśnicy w Łomży po pierwszy alkohol sięgają dopiero chwilę przed osiągnięciem pełnoletniości. Zdaje się, że w Łomży inicjacja ma zwykle miejsce wcześniej, do 15 r.ż.

Zobaczmy teraz, **gdzie dochodzi do inicjacji**:

Wyniki są bardzo podobne. Dla uczniów szkół podstawowych miejscem pierwszego wypicia alkoholu jest dom rodzinny: 56% w Suwałkach i 52% w Łomży. Tak samo, dla uczniów starszych okazją stają się wakacje – 44% Suwałki i 46% Łomża. Lepiej w tym badaniu wypadają Suwałki, jeśli chodzi o picie w szkole. Wg badania 8% uczniów w Łomży wypilo pierwszy raz w szkole (przy tylko 3% takich odpowiedzi dla Suwałk).

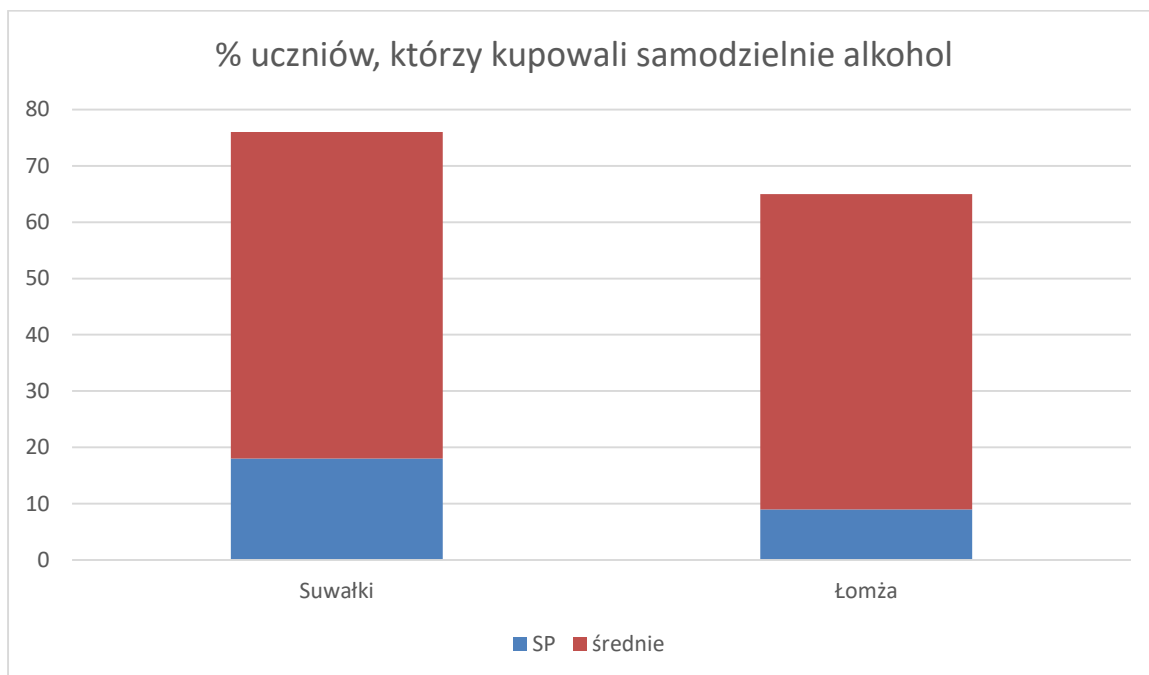
Przeanalizujemy teraz wyniki badania **częstotliwości picia alkoholu**.

Dla porównania przyjęliśmy sytuację, w której uczniowie zadeklarowali, że piją alkohol **częściej niż raz w miesiącu**. Jeśli chodzi o szkoły podstawowe najniższy wskaźnik należy do Suwałk – 11% przy 15% Augustowa i Łomży. Natomiast w przypadku szkół średnich zdecydowanie najlepiej wypada Łomża (40%), gdzie dla Suwałk jest to dokładnie co drugi badany uczeń. Najgorzej w tym zestawieniu wygląda sytuacja w Augustowie.

Dla wszystkich jednak miast widać pogorszenie sytuacji w porównaniu do badania dla całego województwa w roku 2011.

Ankietowanym zadano też pytanie o to, czy kupowali kiedykolwiek alkohol samodzielnie i jest to ostatnie pytanie dotyczące problemu z alkoholem. Zobaczmy wyniki w dwóch miastach, gdzie dysponujemy wynikami:

Największa różnica między Suwałkami a Łomżą jest tutaj w badaniu uczniów szkół podstawowych. Aż 18% uczniów SP w Suwałkach kupowało już przynajmniej raz alkohol, co wynosi dwa razy więcej niż wynik badania tego zjawiska w Łomży. Wyniki dotyczące szkół średnich są już zbliżone (58% Suwałki do 56% Łomża).

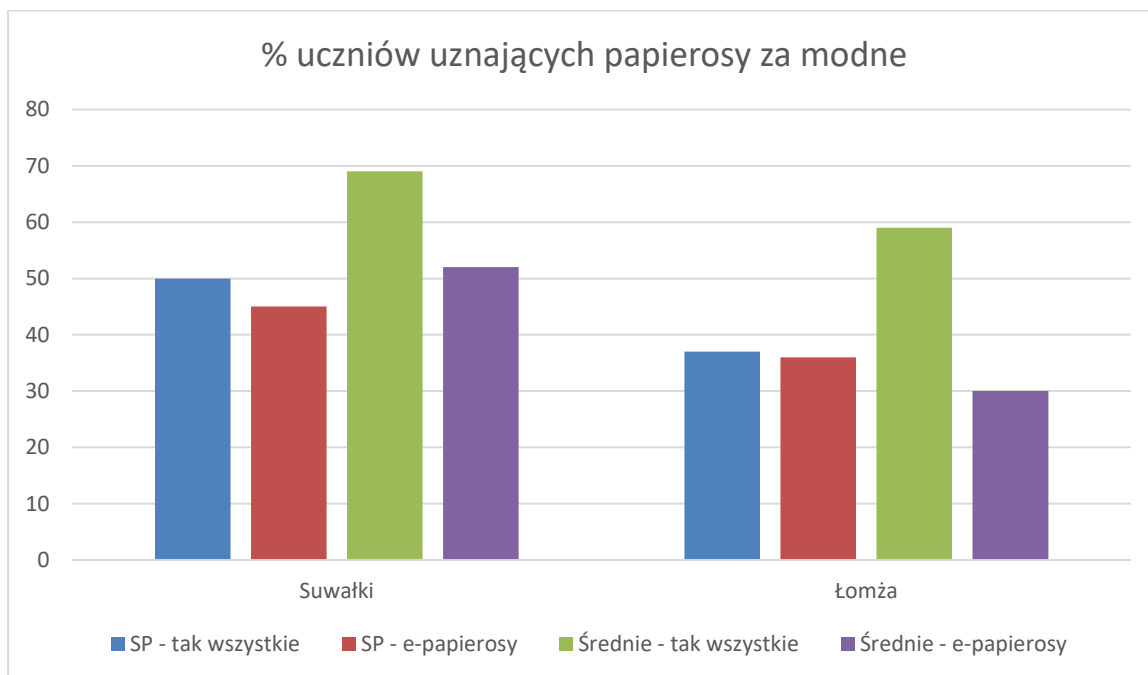
f. Problem nikotyny z perspektywy młodych mieszkańców

Created by chappara
from Noun Project

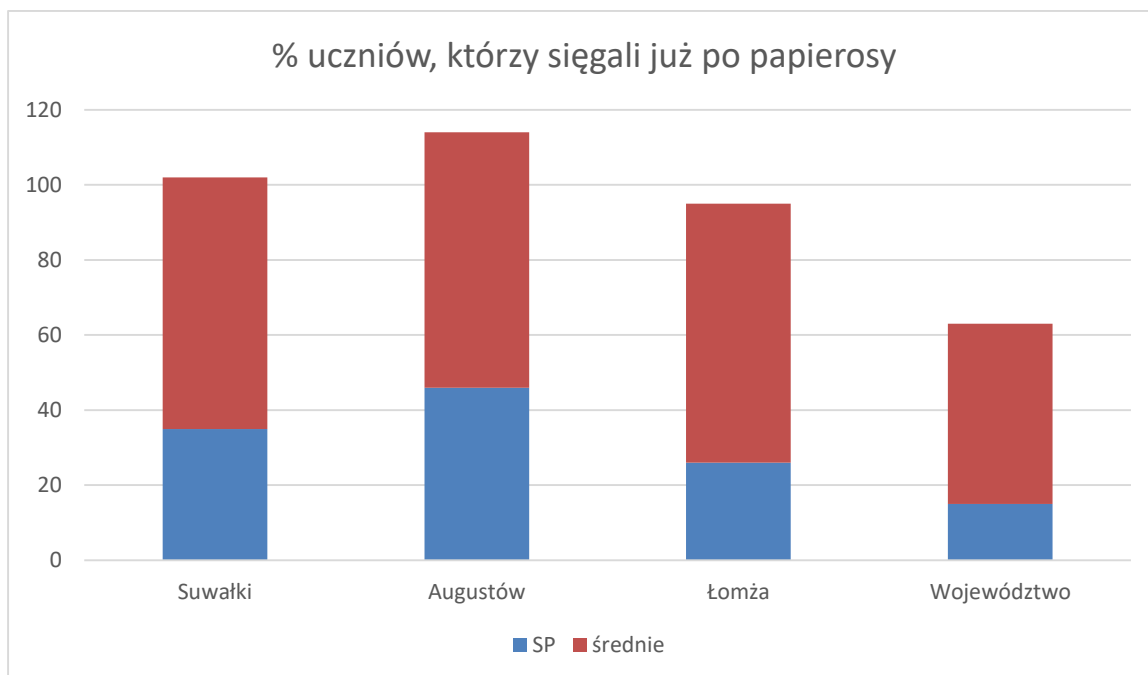
Mimo coraz większej świadomości oraz wiedzy na temat szkodliwości tytoniu na zdrowie i rozwój dzieci oraz młodzieży, nie zawsze jesteśmy w stanie uchronić młodych ludzi przed sięganiem po tę używkę. Paleniu papierosów w młodym wieku sprzyja wiele okoliczności, np. spotkania towarzyskie, wagary, chęć zaimponowania innym, udowadnianie na siłę swojej dorosłości, presja rówieśników.

Porównajmy najpierw wyniki opinii młodych o tym, czy papierosy są modne. W porównaniu Suwałki oraz Łomża.

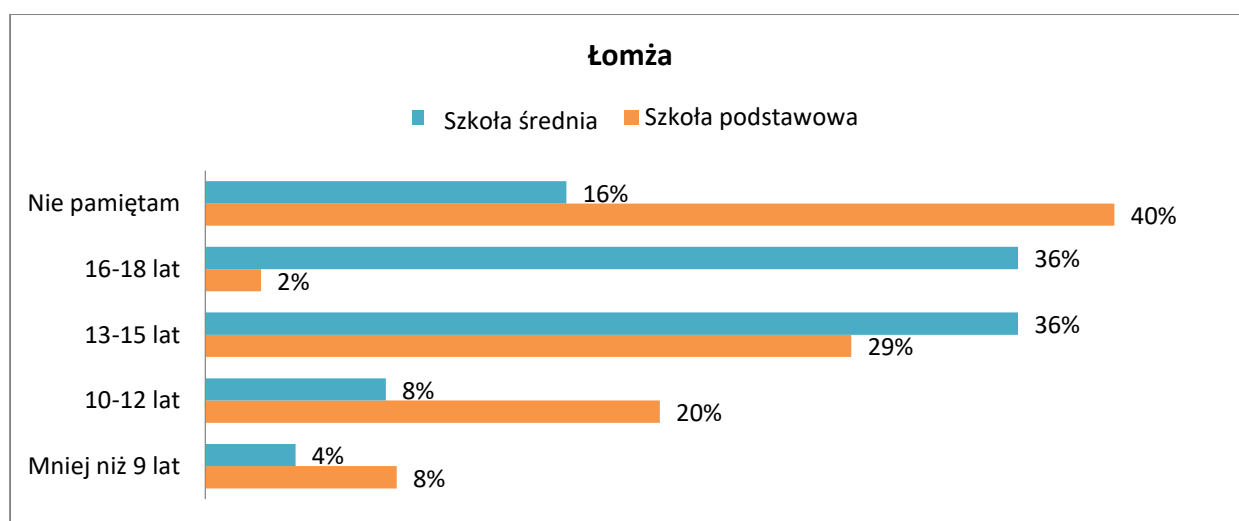
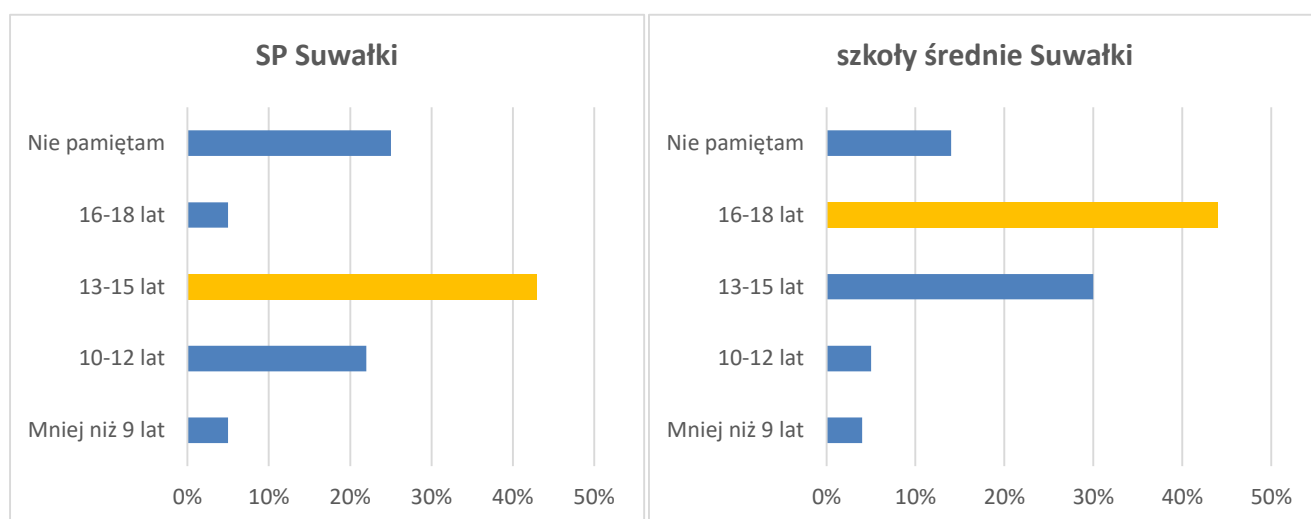
Wg badania papierosy są bardziej modne w Suwałkach. Uważa tak połowa uczniów SP (Łomża: 37%) i 69% uczniów szkół średnich (Łomża: 59%). Podobnie większe jest zainteresowanie e-papierosami w szkołach w Suwałkach, aż 45% dzieci i 52% młodzieży szkolnej wyraża się pozytywnie o tym trendzie.

Zobaczmy teraz porównanie bardzo ważnego pytania o % uczniów, którzy sięgali już po wyroby tytoniowe.

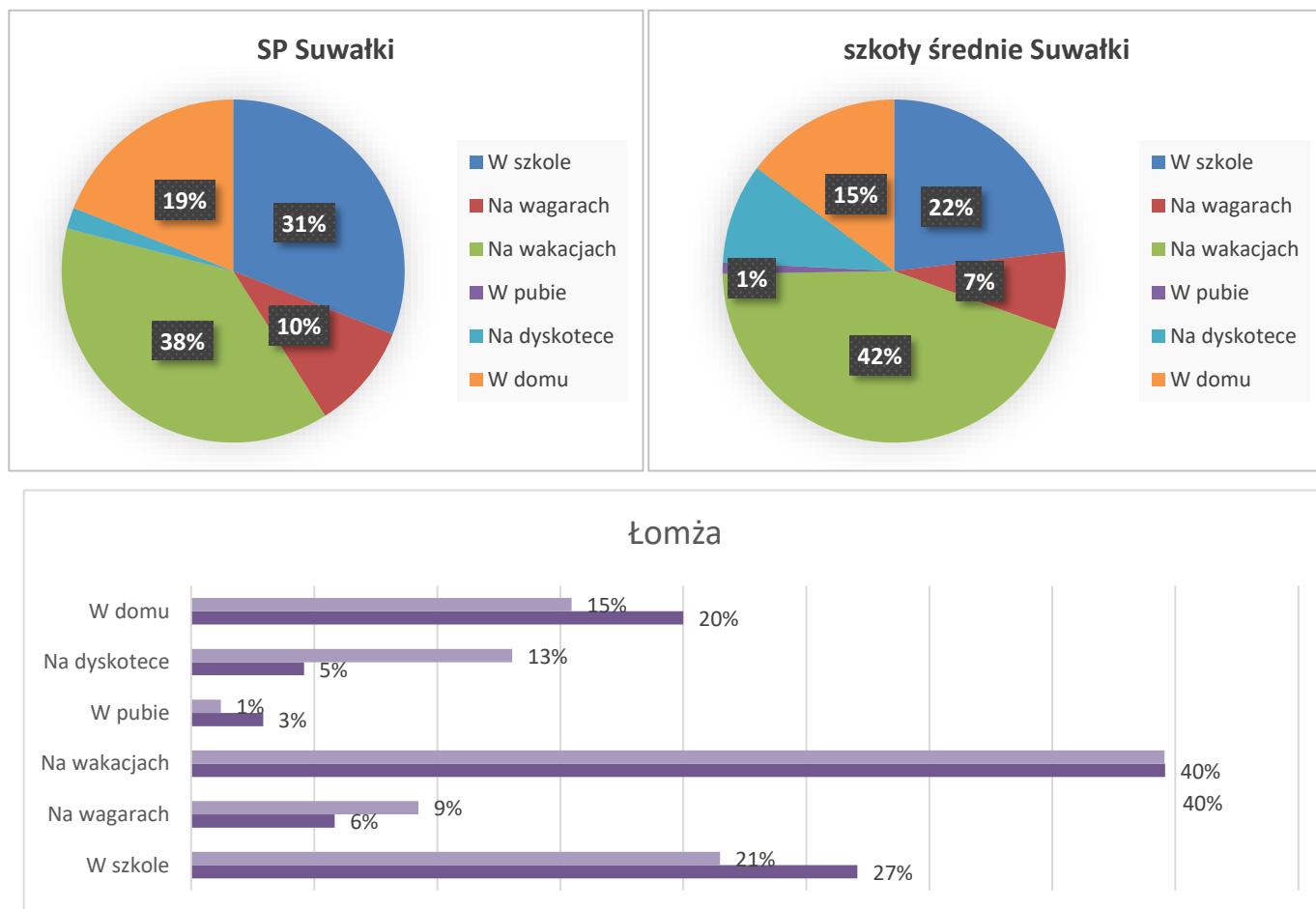
Jak widać na wykresie, w trzech porównywanych miastach jest bardzo podobny wskaźnik kontaktu z nikotyną w szkołach średnich (odpowiednio: 67% Suwałki, 68% Augustów i 69% Łomża). Natomiast znaczące różnice pojawiają się przy badaniu młodszych uczniów. Zdecydowanie najlepiej wypada Łomża z wynikiem 26%, czyli mniej więcej inicjacja nikotynowa dotyczyła co czwartego ucznia. Najgorzej wypada Augustów – prawie połowa uczniów w SP już paliła (46%). Suwałki mieszczą się tu w połowie drogi z 35% dzieci, które już miały papierosy w ustach. Natomiast identyczne, jak w przypadku alkoholu, tak i przy nikotynie – wyniki są dużo bardziej pesymistyczne niż wyniki badania wojewódzkiego sprzed kilku lat.

Podobnie, jak wcześniej, porównajmy teraz Suwałki i Łomżę w kontekście wieku i miejsca inicjacji nikotynowej. Zaczniemy od wieku:

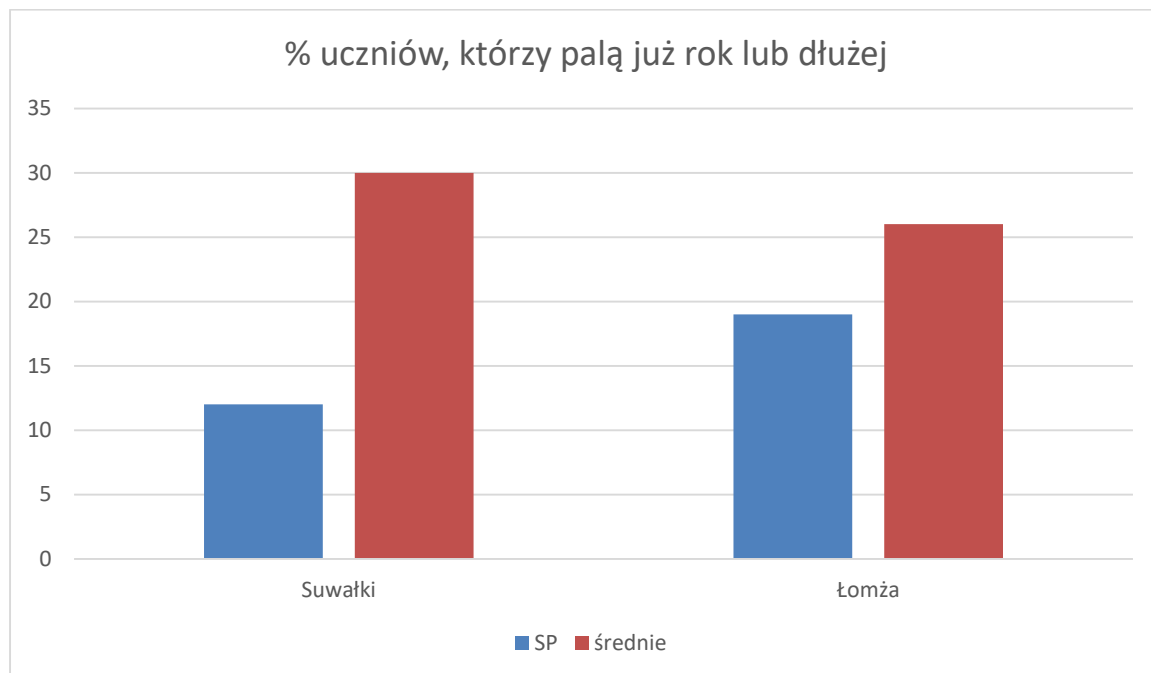
Kiedy porównujemy powyższe wyniki wydaje się, że uczniowie w Suwałkach zwykle **zaczynają palić później** niż uczniowie w Łomży. Dlatego 44% uczniów szkół średnich w Suwałkach zaczyna palić po 16 roku życia. Podobnie w przypadku ankietowania uczniów młodszych – wyniki kumulują się bardziej na późniejszym wieku niż w przypadku Łomży.

Zobaczmy teraz wyniki badań **miejsca inicjacji nikotynowej**:

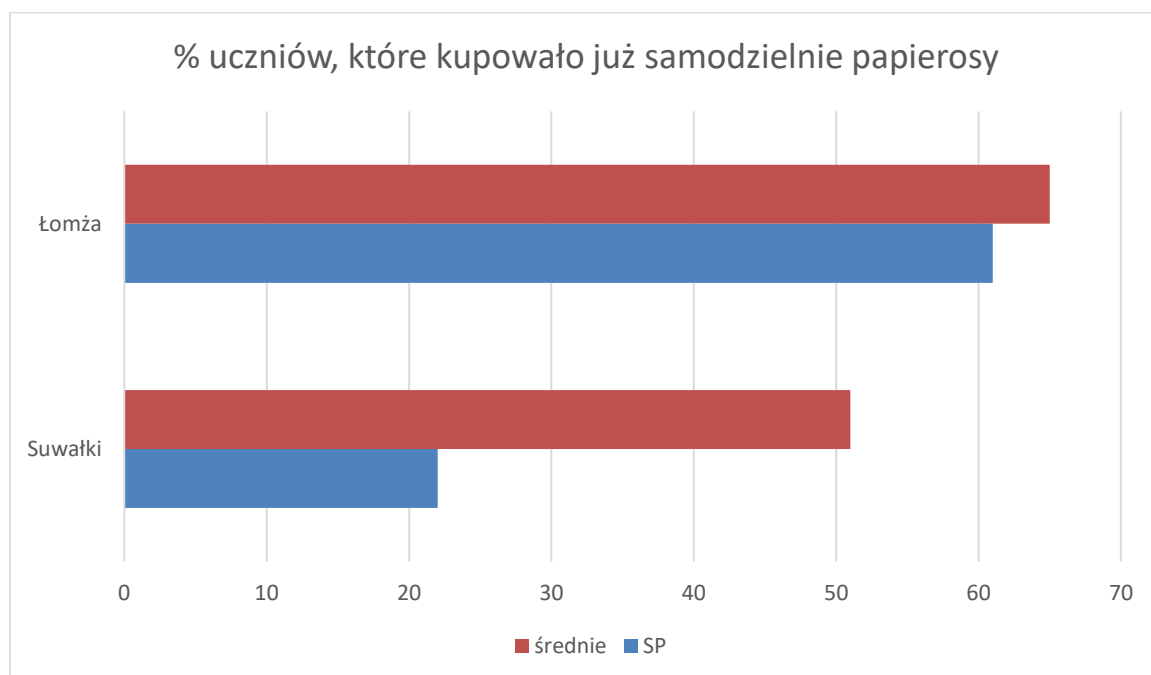
W obu miastach, zarówno w szkole podstawowej, jak i w średniej najczęściej do inicjacji nikotynowej dochodzi na wakacjach (ok. 40%). I w obu miejscach na drugim miejscu okazuje się być środowisko szkolne. Widać znaczną różnicę, jeśli chodzi o **badanie w szkołach podstawowych**: 31% uczniów SP w Suwałkach zaczęło palić w szkole, przy 21% w szkołach w Łomży.

Kolejne pytania w badaniach dotyczyło tego, **jak długo już trwa** palenie papierosów.

Wyniki wyglądają w porównaniu bardzo różnie w zależności od tego, czy analizujemy szkoły podstawowe czy też średnie. W przypadku młodszych uczniów więcej (19%) deklaruje długi już kontakt nikotynowy w szkołach w Łomży. Odwrotnie uклада się jednak sytuacja w szkołach średnich, gdzie 30% uczniów suwalskich szkół pali długotrwale (w porównaniu do 26% w Łomży).

Kolejnym pytaniem z zakresu zagrożenia młodzieży nałogiem nikotynowym było pytanie o samodzielny zakup wyrobów tytoniowych.

Widać w tej analizie porównawczej, że jest ogromna różnica pomiędzy deklarowanymi zakupami produktów nikotynowych w szkołach podstawowych. W szkołach w Suwałkach 22% młodszych uczniów kupowało papierosy, natomiast aż 61% dzieci w porównywanych szkołach w Łomży. Podobnie, znacznie więcej młodzieży w Łomży kupuje papierosy i inne towary z nikotyną (65% do 51%).

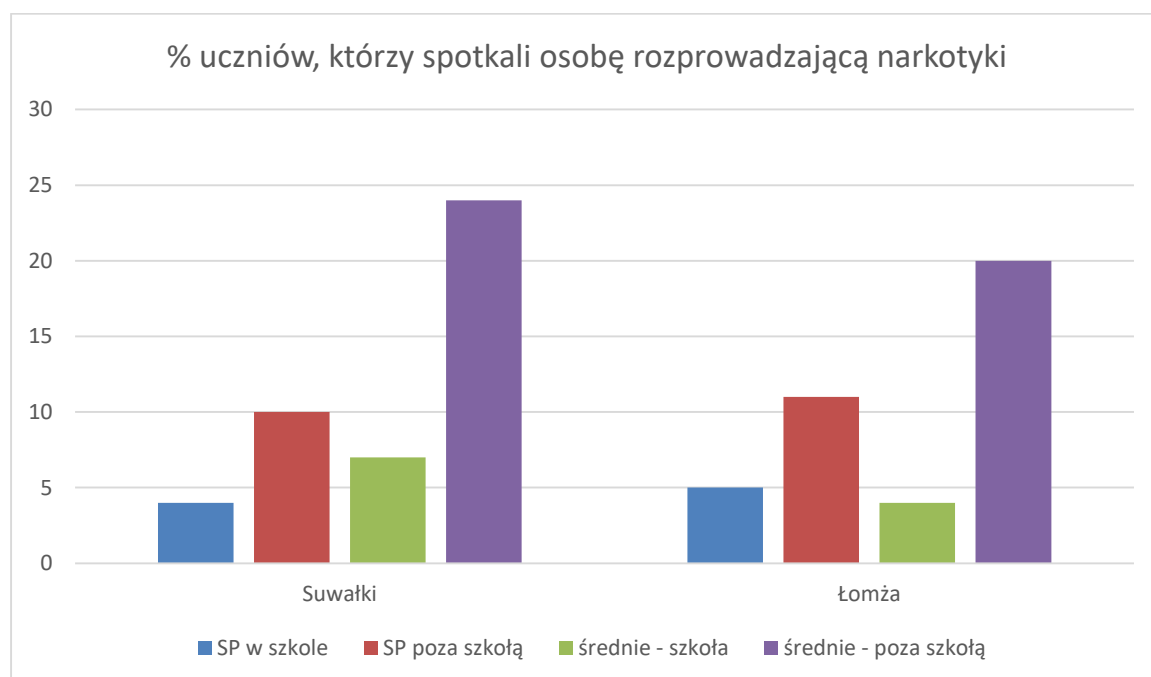
g. Problem narkotykowy

Created by Julia Collier
Brain Scan Project

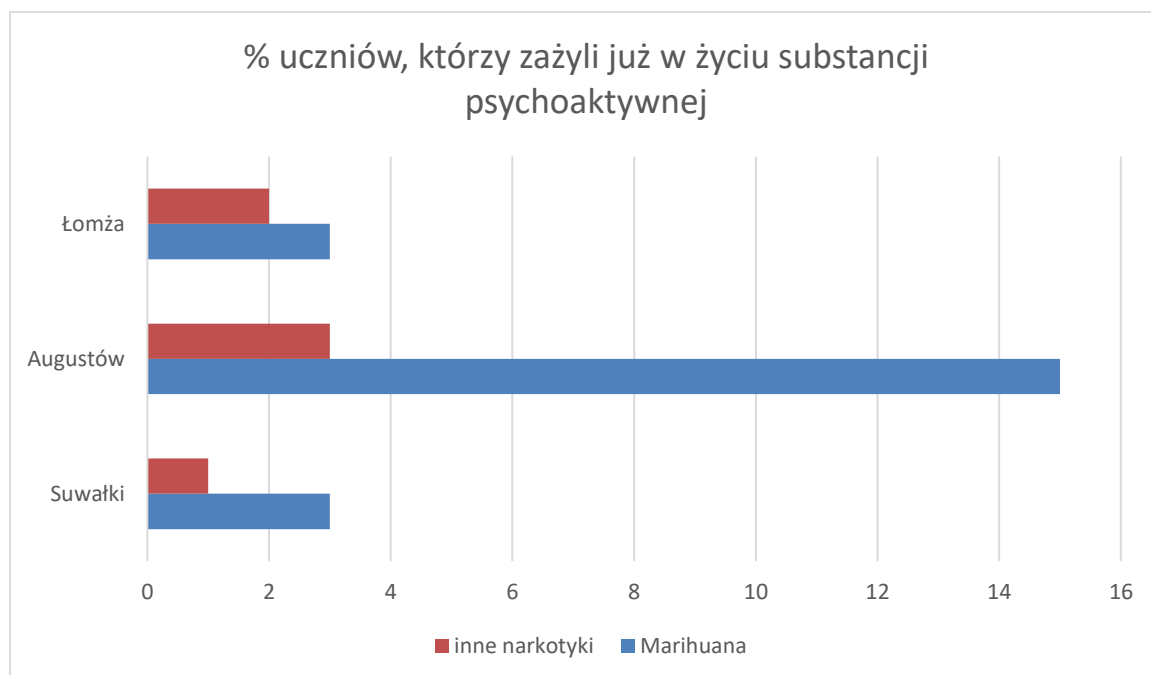
Następne zagadnienie badania dotyczyło **styczności młodych ludzi z narkotykami**. Jest to jedna z najgroźniejszych używek, z jaką mogą mieć kontakt. Narkotyki to nie tylko substancje nielegalne, do których dostęp jest utrudniony a posiadanie nielegalne, ale też wiele leków czy substancji typu kleje i rozpuszczalniki, które można kupić w wielu sklepach. Problem związany z narkotykami może rozpoczynać się w szkole średniej, a nawet w podstawówkach.

Porównajmy w tym obszarze najpierw dostępne wyniki z Łomży i Suwałk, dotyczące doświadczenia kontaktu z dealerem narkotyków.

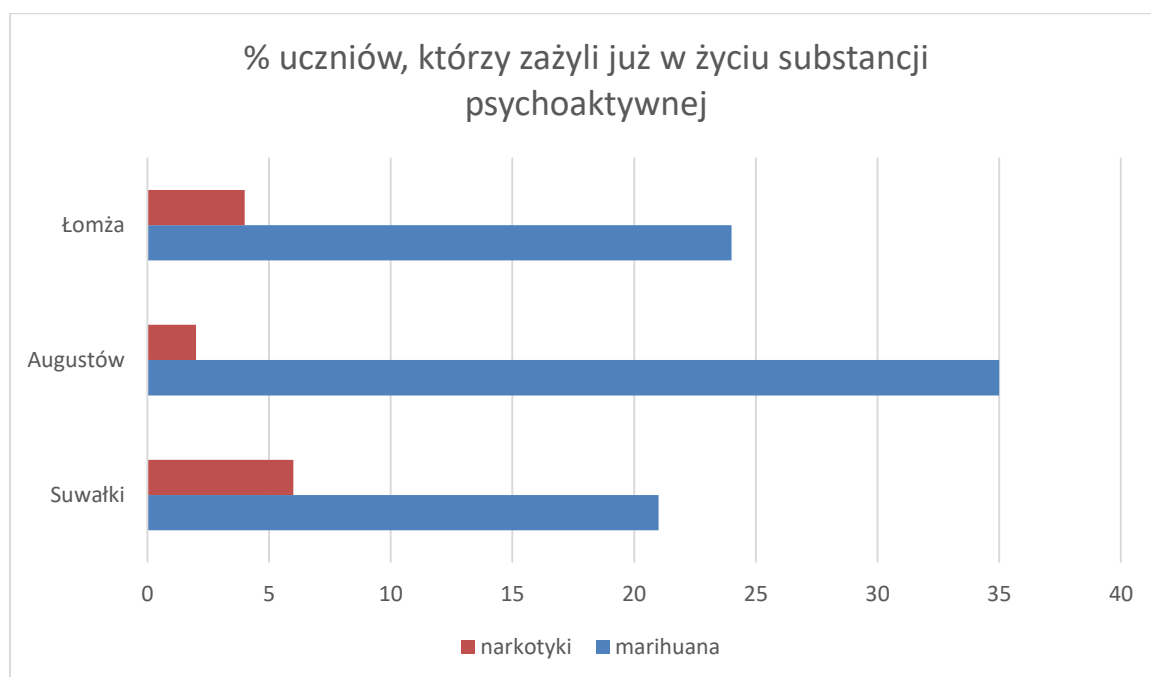
Uzyskane wyniki pokazują, że w porównaniu, największą różnicą jest wynik badań w szkołach średnich. Tam zarówno w środowisku szkolnym, jak i poza nim, ten **% kontaktu z dealerem jest wyższy w Suwałkach**. Odpowiednio: 7 do 4% (w szkole) oraz 24 do 20% (poza murami szkoły).

Kolejne pytanie **dotyczyło osobistego kontaktu młodzieży z narkotykami**. Tu z kolei możemy już porównać badanie z trzech branych pod uwagę miast. Najpierw analiza uczniów młodszych:

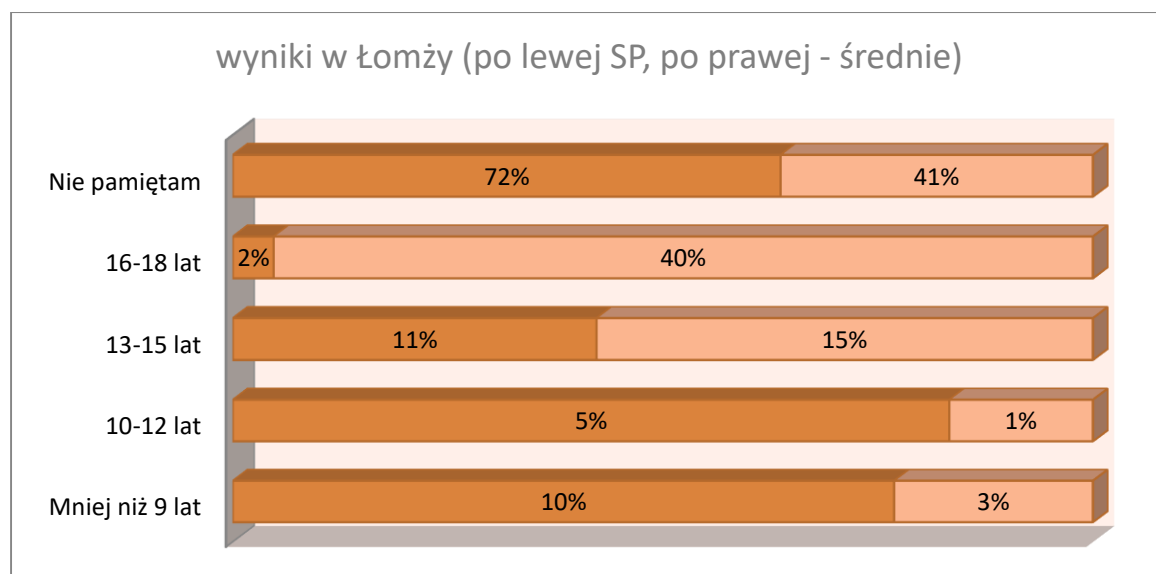
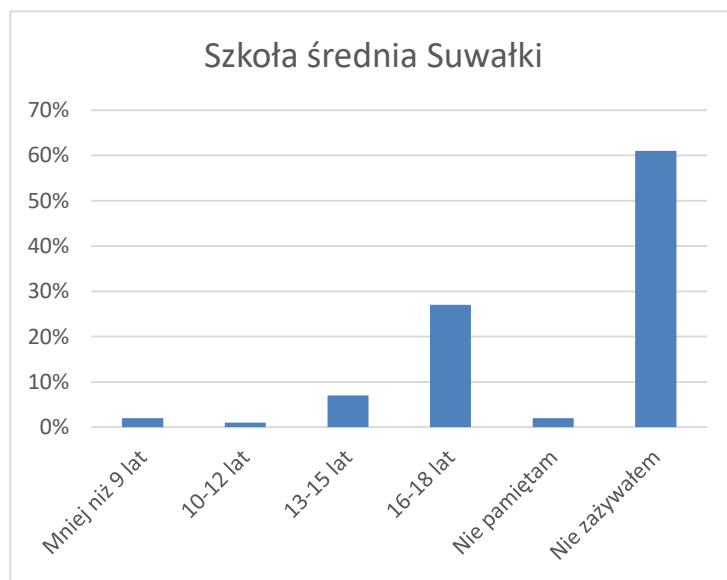
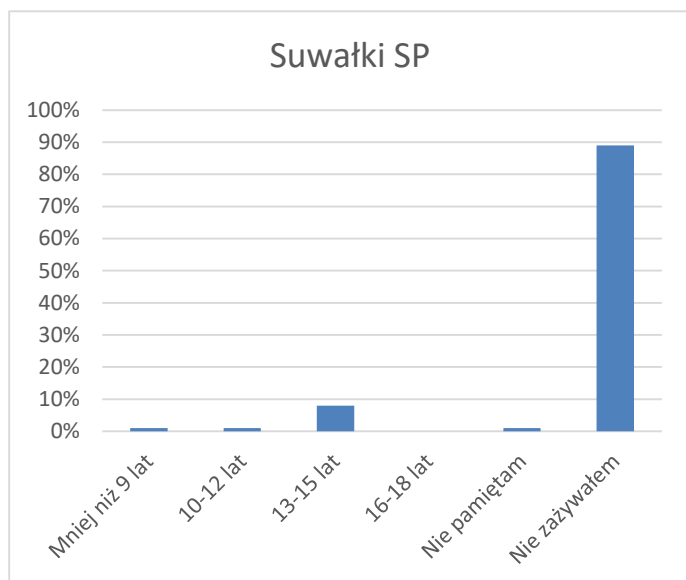
Wyniki porównywane w Suwałkach i Łomży są bardzo zbliżone i pokazują bardzo nieznaczny kontakt z narkotykami wśród młodszych uczniów. Dużo wyższy wskaźnik pojawił się w Augustowie, gdzie deklarowany kontakt z marihuaną wyniósł już 15%.

Porównajmy jeszcze wyniki odpowiedzi na to samo pytanie wśród młodzieży szkolnej:

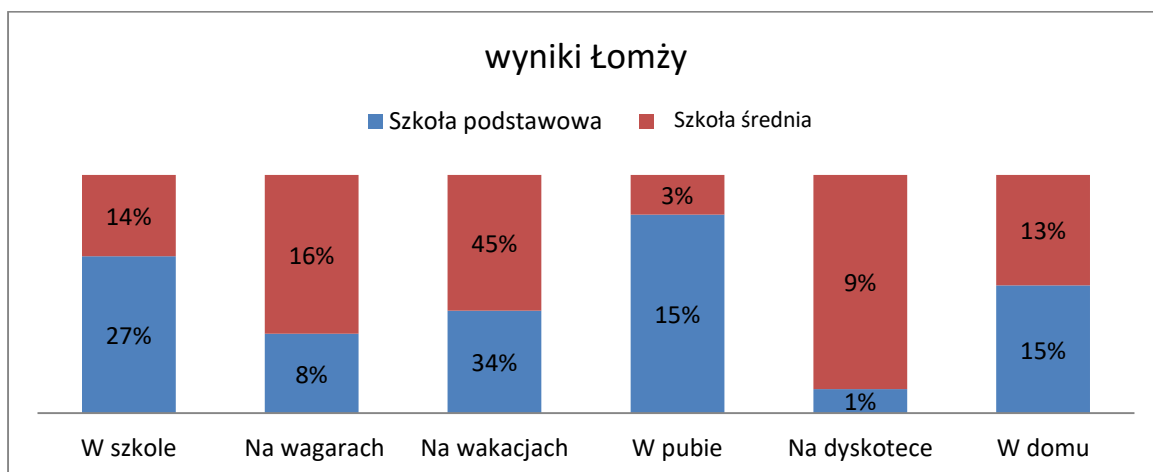
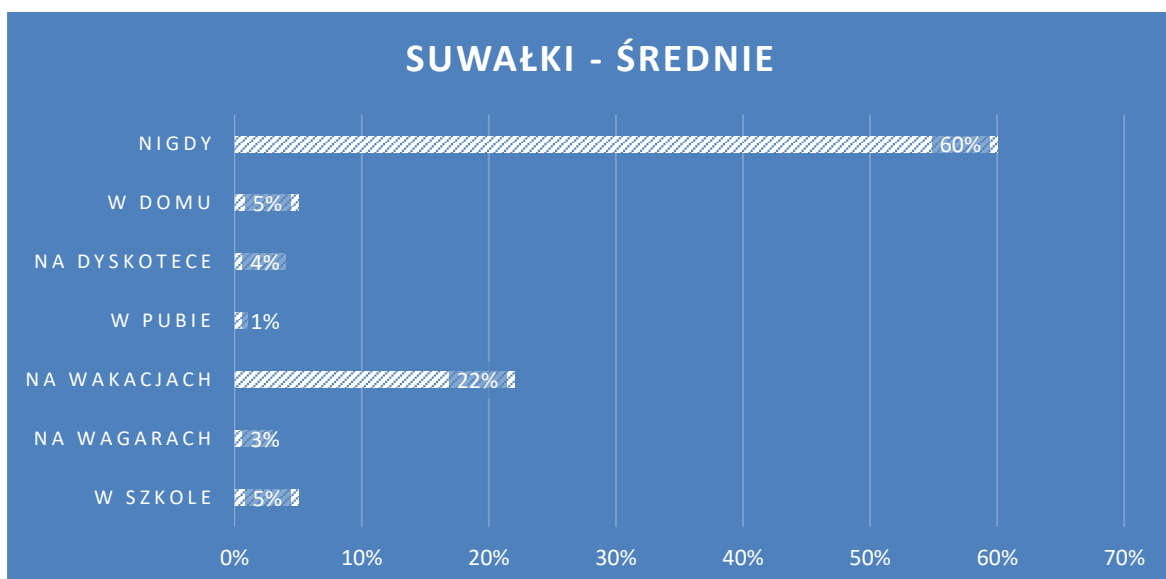
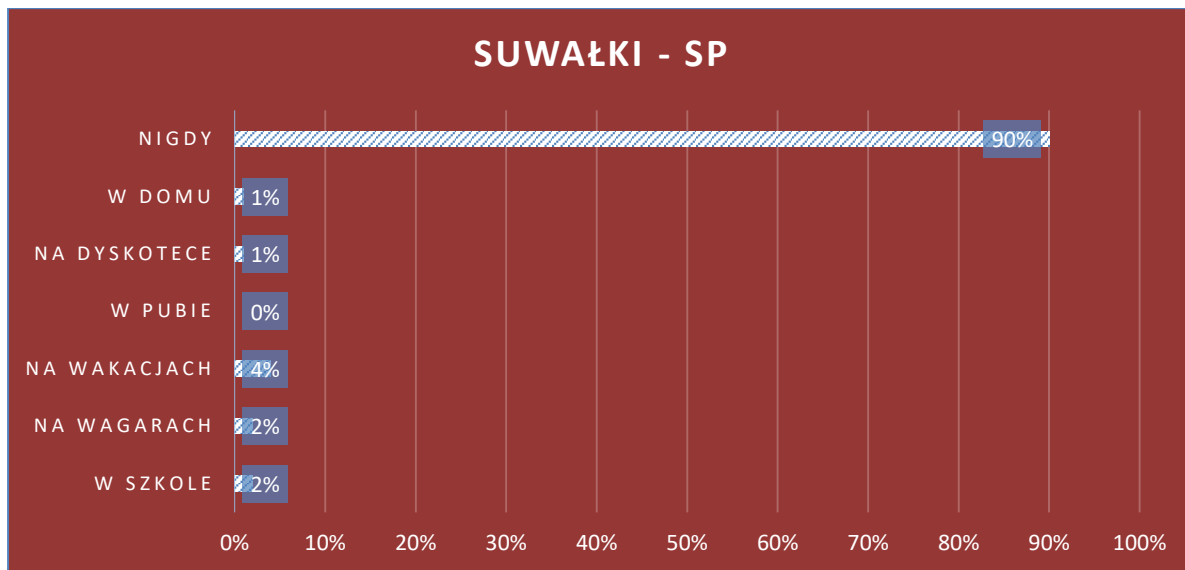
Z kolei w tym zestawieniu, Suwałki mają największy procent (6%) uczniów, którzy zaznaczyli, że zażyli tzw. twardsze narkotyki. Natomiast mniejszy od zarówno Łomży, jak i Augustowa wynik związany z korzystaniem z marihuany. Różnice tutaj są również większe, od 21% w Suwałkach do aż 35% w Augustowie.

W jakim wieku dochodziło do **inicjacji narkotykowej**? Zobaczmy obok siebie dostępne nam dane z Łomży i Suwałk ponownie w dwóch oddzielnych grupach wiekowych.

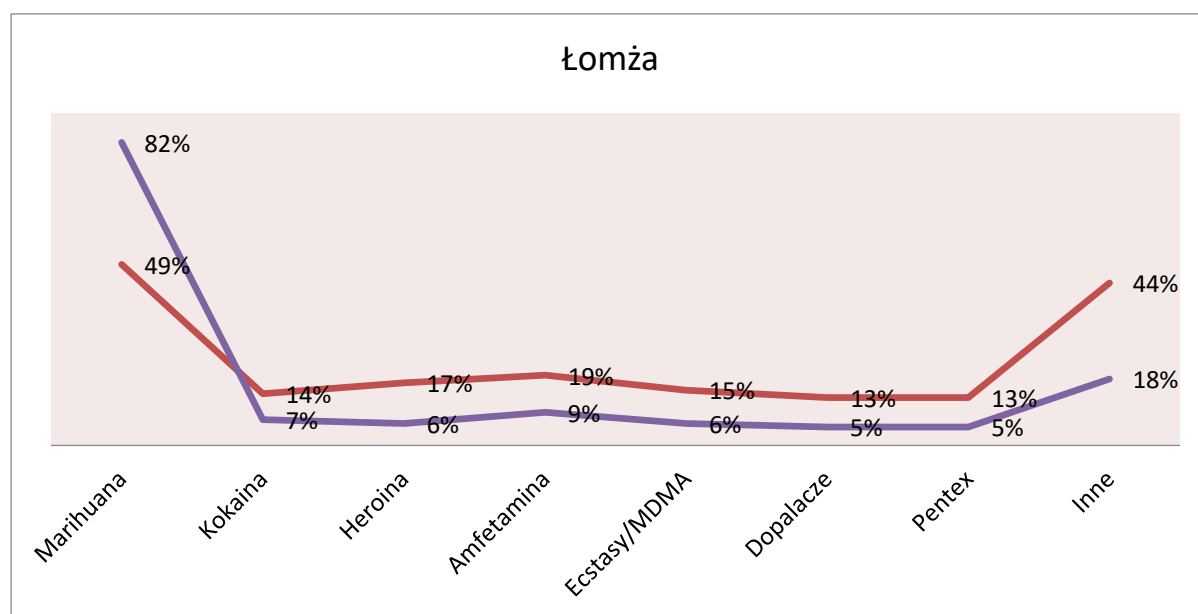
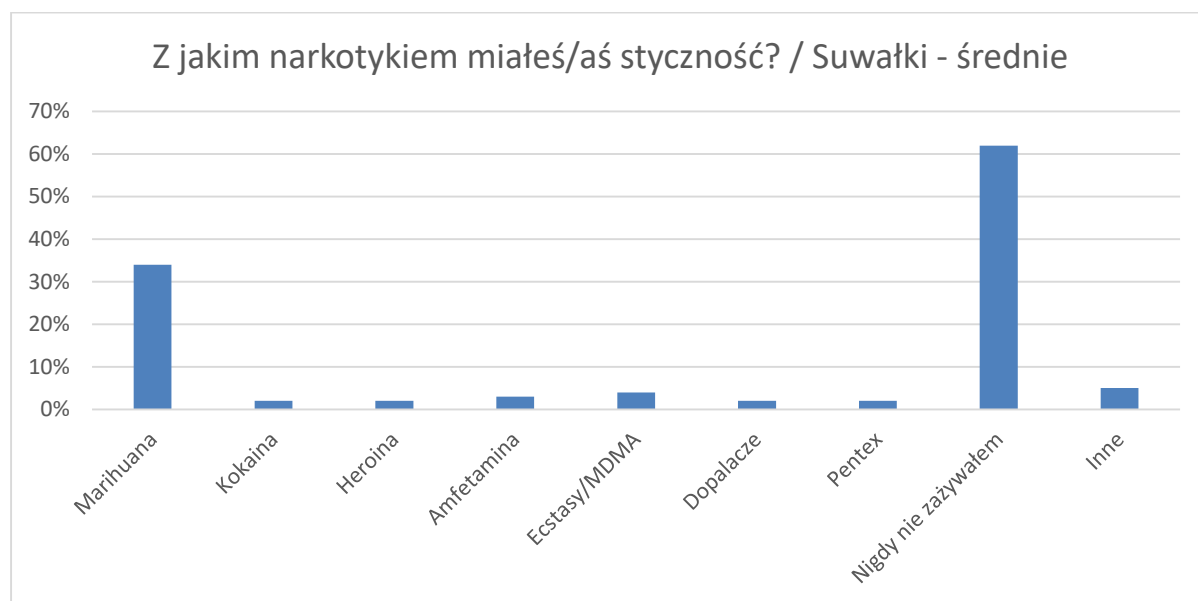
Jak pokazuje porównanie tych wyników, zarówno w Łomży, jak i w Suwałkach krytycznym momentem wejścia w pierwszy kontakt z narkotykami jest wiek 16-18 roku życia, czyli okresu szkół średnich.

Kolejne pytanie (analiza porównawcza Łomży i Suwałk) dotyczyło miejsca, w którym dochodzi najczęściej do pierwszego spotkania z narkotykami.

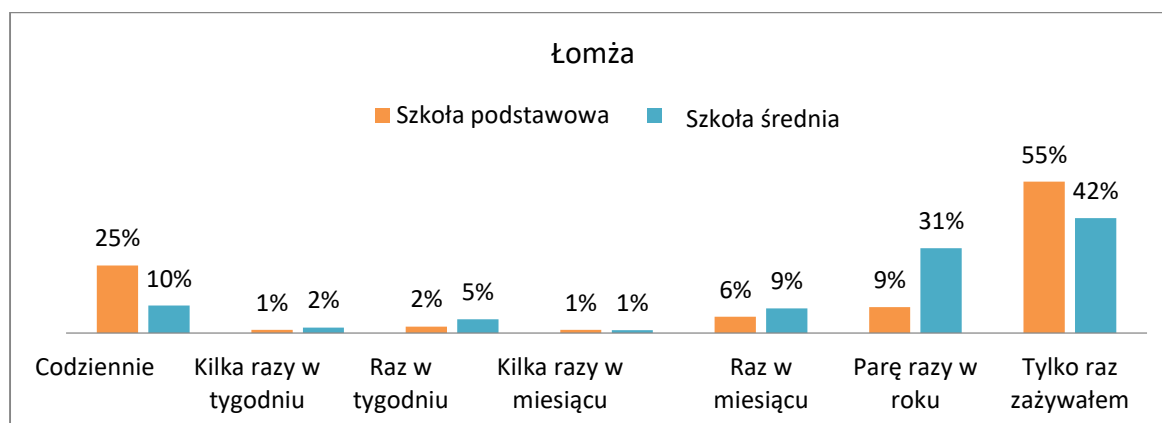
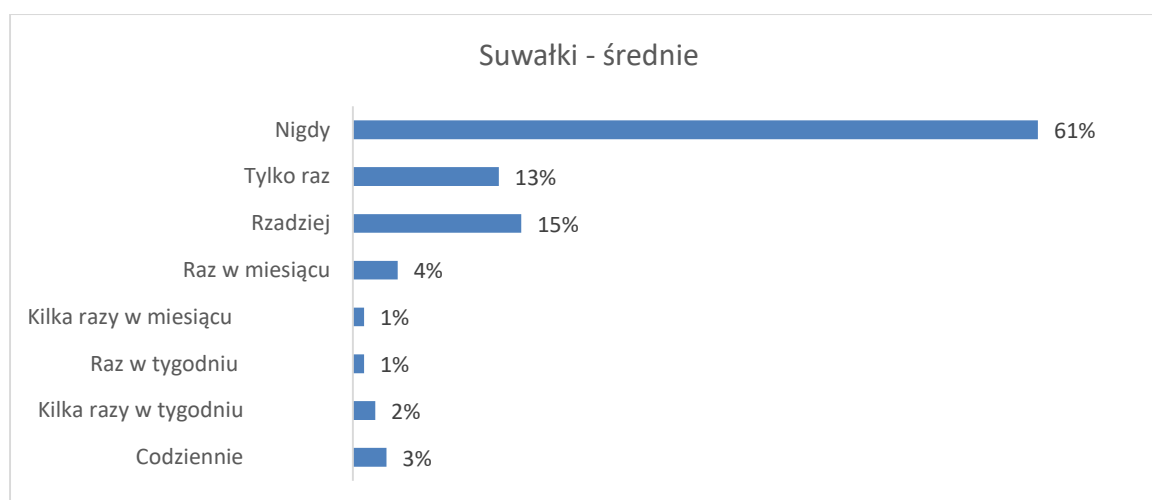
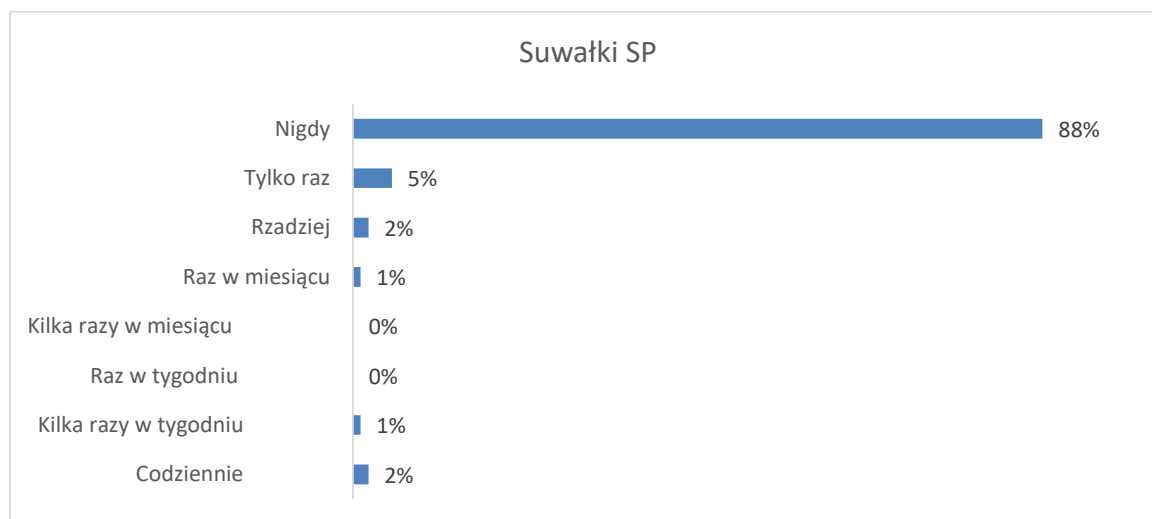
W tym przypadku rzuca się w oczy całkowita różnica wyników pomiędzy Suwałkami, a Łomżą. W Suwałkach właściwie głównym i dominującym miejscem takiego inicjującego kontaktu z narkotykiem były wakacyjne wyjazdy (4% w SP i 22% wśród starszych). Tymczasem w Łomży wyniki rozkładają się znacznie szerzej, do tego znacznie wyższy wskaźnik w samych szkołach.

Kolejne pytanie miało na celu sprawdzenie, z **jakimi narkotykami** mieli styczność uczniowie:

Tutaj, po raz kolejny zarysowała się znaczna różnica między wynikami badań w miastach. W Suwałkach wybór narkotyków innych (z założenia mocniejszych) niż marihuana jest w zasadzie bardzo niski procentowo, nie przekracza 5%. Tymczasem w Łomży właśnie te narkotyki były zaznaczane w ankietach na poziomie kilkunastu procent.

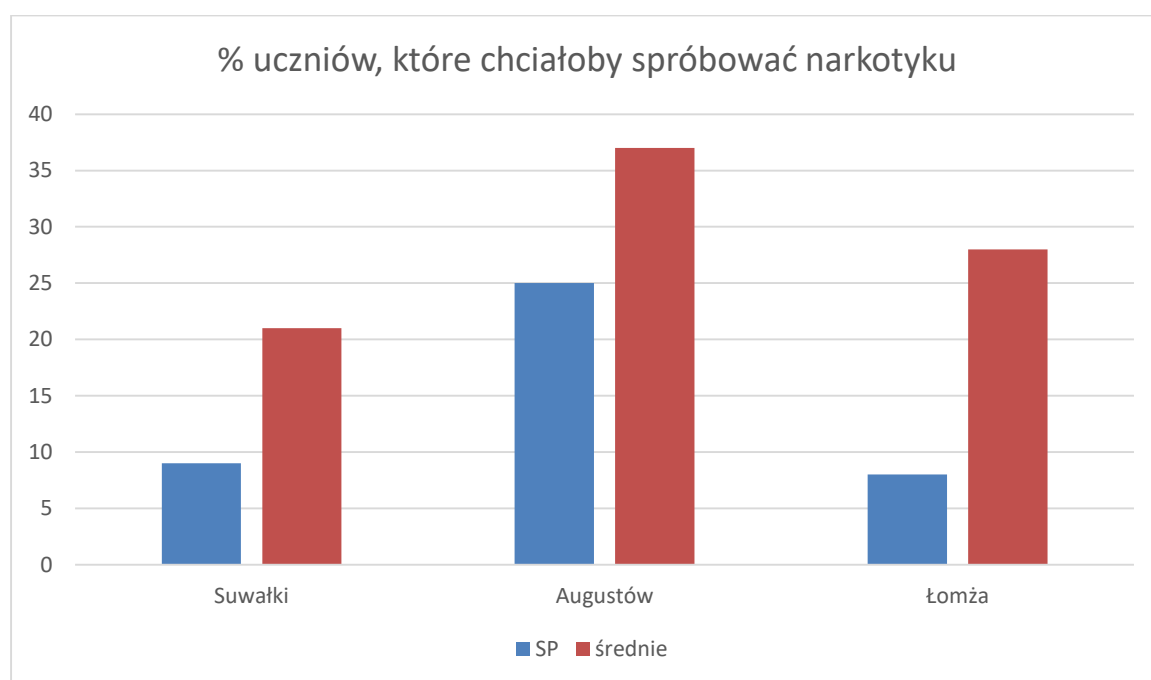
Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości zażywania narkotyków.

I po raz kolejny, w wynikach wypełnianych przez uczniów ankiet pojawiają się znaczne różnice, pokazujące w dużo trudniejszej perspektywie sytuację w Łomży. Spójrzmy, choćby na dwa ważne elementy z powyższych badań: z jednej strony **codzienny** kontakt z narkotykami, a z drugiej **jednorazowe** zażycie takiego czy innego środka psychoaktywnego. W Łomży o codziennym kontakcie napisało aż 25 i 10% (oczywiście, należy wziąć pod uwagę ew. źle pojmowane przechwałki uczniów), przy co najwyżej 3% w Suwałkach. Jeśli chodzi o wyjątkowy incydent z narkotykiem, w Łomży wyniki mówią o prawie połowie uczniów, przy nie więcej niż 13% w Suwałkach.

Kolejne i ostatnie pytanie w tym wątku badania, dotyczyło gotowości młodzieży i ich chęci do spróbowania narkotyków i odpowiedzi na nie udzielili wszyscy badani uczniowie.

Dysponujemy tu badaniem z wszystkich trzech miast:

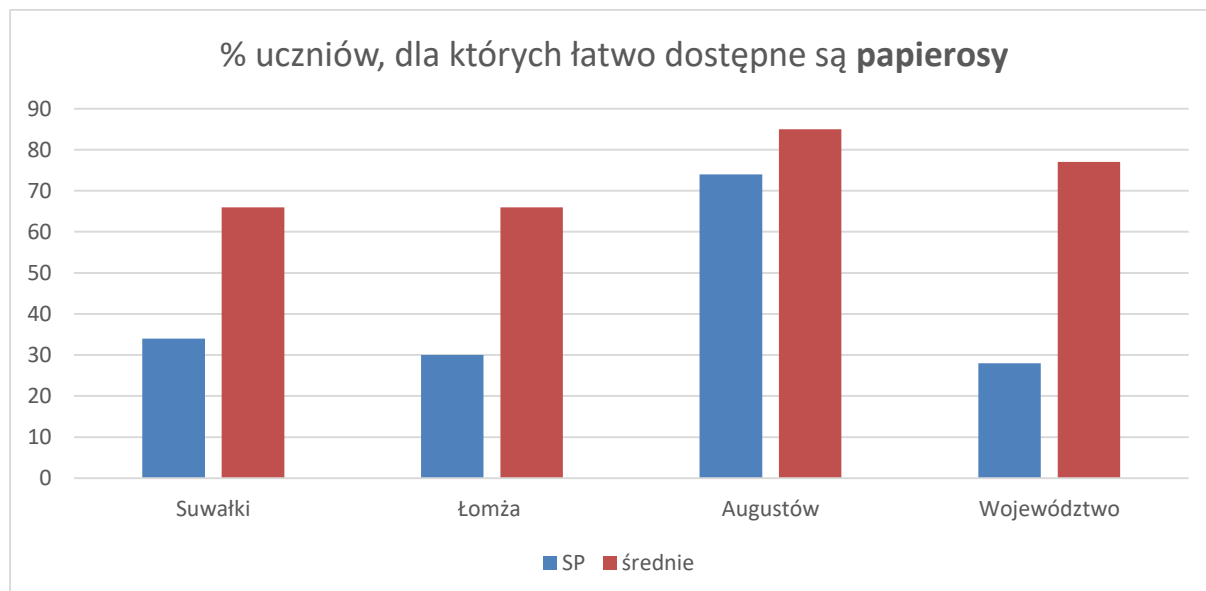
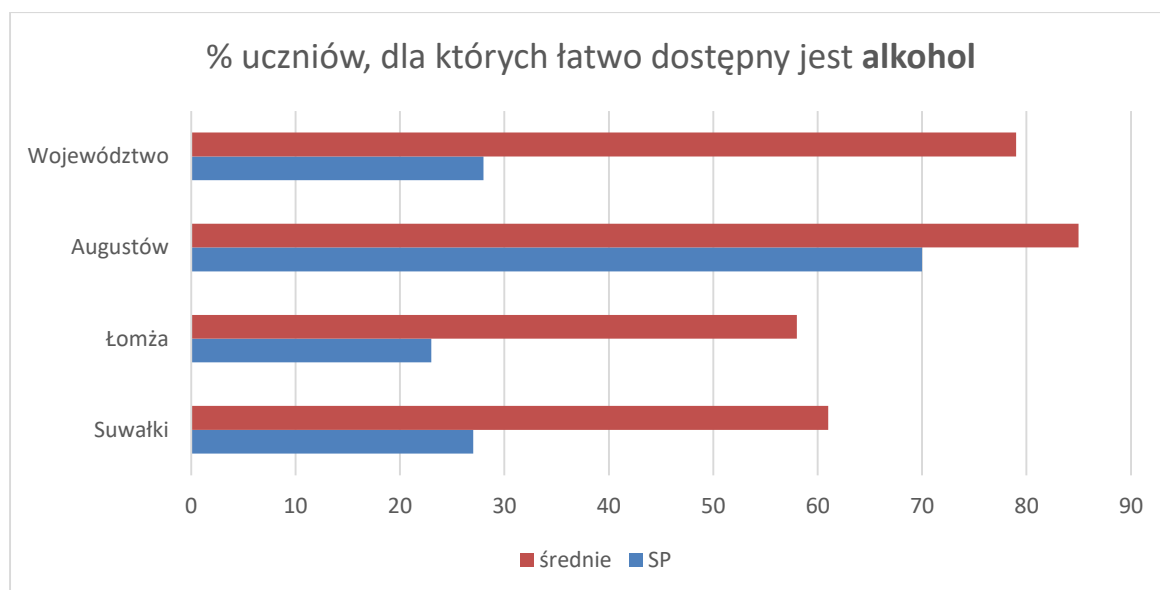

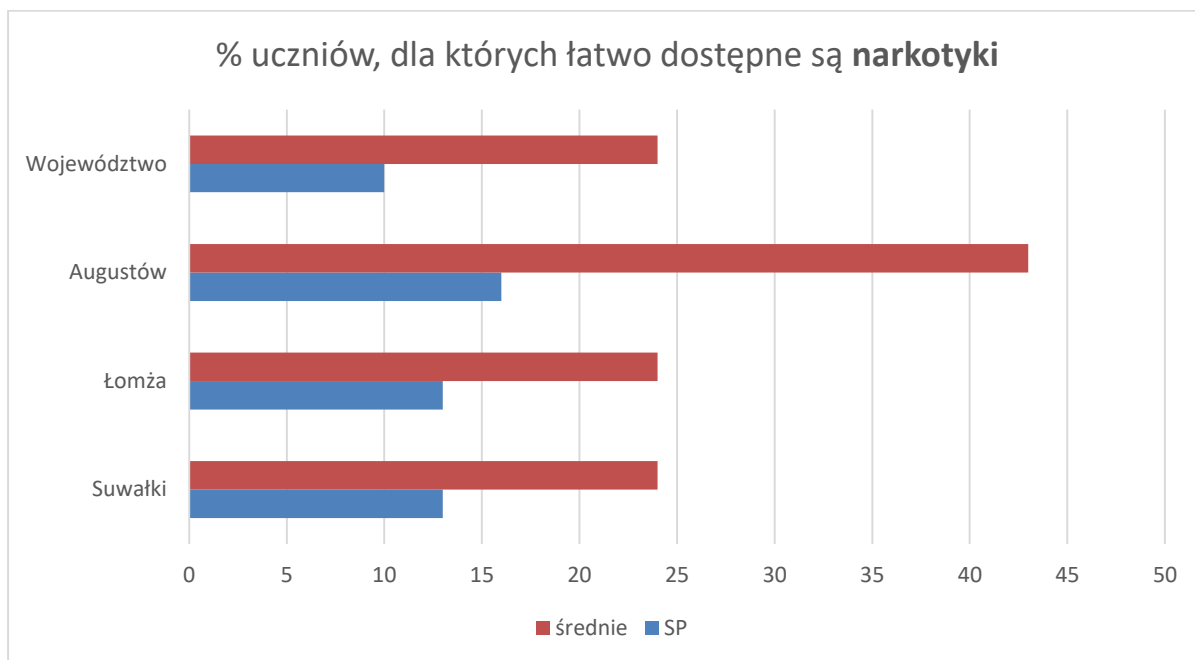
W porównaniu trzech miast pod kątem gotowości/ deklarowanej chęci uczniów do zażycia narkotyku, Suwałki wyglądają najlepiej, ponieważ % twierdzących odpowiedzi jest najniższy w szkołach średnich i porównywalny z Łomżą w szkołach podstawowych. Najwyższe wyniki, co sugeruje największą potrzebę uświadamiania, podają badania ESPAD w Augustowie.

h. Dostępność używek oraz udział w działaniach profilaktycznych

Używki są dostępne w legalnym obrocie handlowym, choć powinny pozostawać niedostępne dla osób nieletnich. Dlatego też zapytaliśmy młodzież, czy ich zdaniem łatwo jest kupić poszczególne używki.

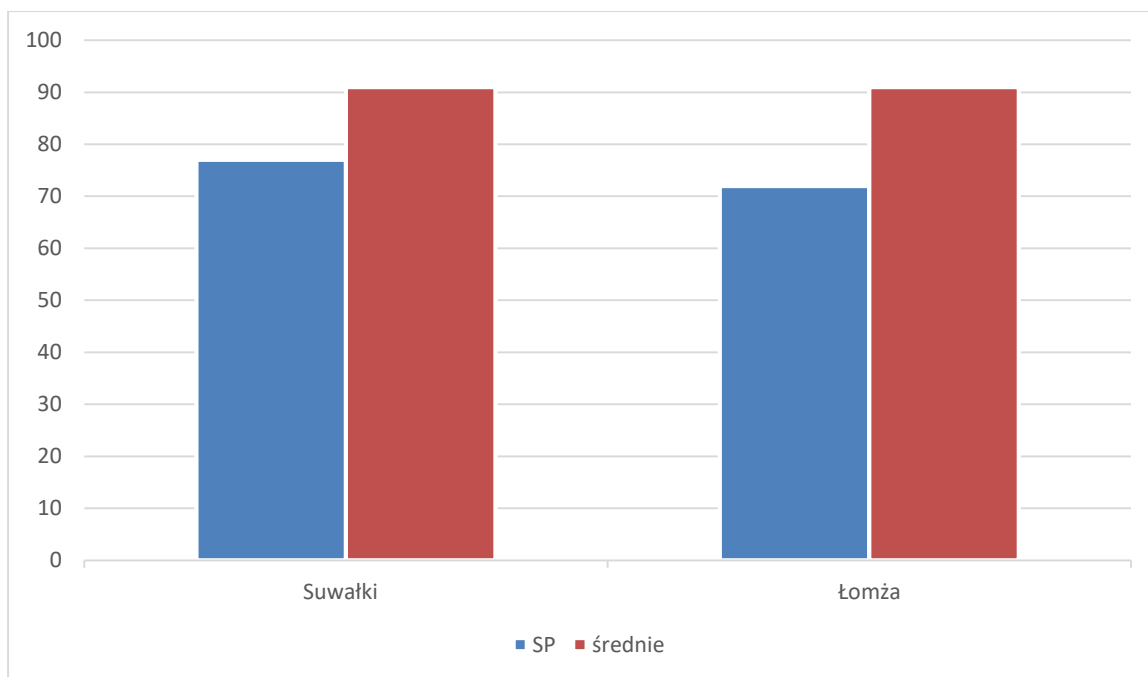
Porównamy wyniki dotyczące dostępności alkoholu, papierosów oraz narkotyków w Suwałkach, Łomży i Augustowie. Dodając również do tego wyniki z badania ogólnowojewódzkiego z roku 2011. Porównajmy po kolei analizy badań:

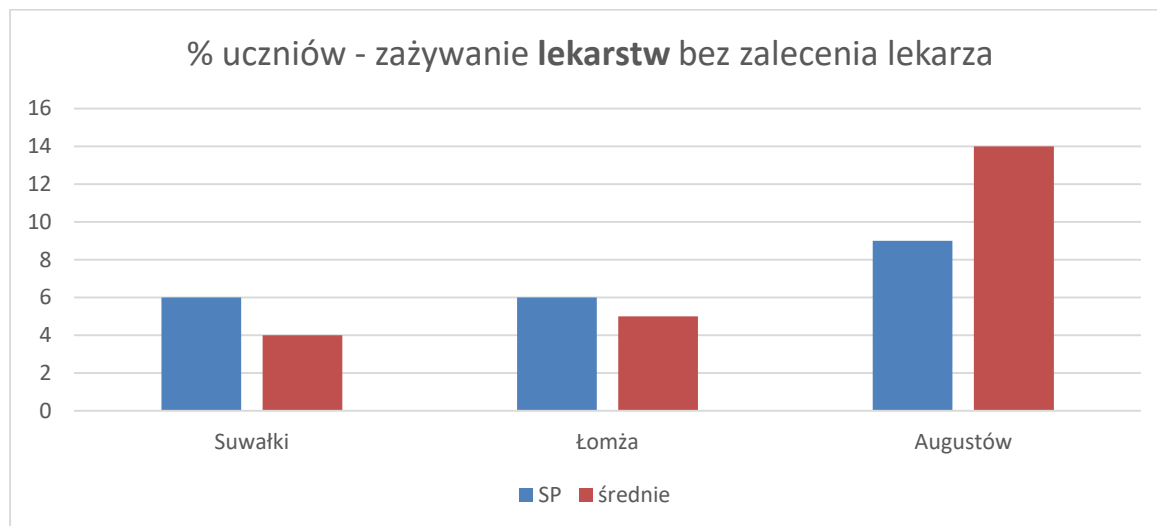
We wszystkich porównaniach dostępności używek dla osób niepełnoletnich bardzo podobne wyniki są między Suwałkami, a Łomżą, duże wyższe wyniki % ma w tym obszarze Augustów, co wskazuje potencjalnie na znaczący problem. Jeśli chodzi o Suwałki, pod kątem profilaktyki najlepiej wypada statystyka dotycząca papierosów, gdzie sumarycznie najmniejsza liczba uczniów uważa, że nikotyna jest łatwo dostępna.

Inne istniejące zagrożenie, to korzystanie z **energetyków**. Jaka jest popularność tych szkodliwych dla zdrowia napojów wśród uczniów? Tu posiadamy dane z Łomży i Suwałk:

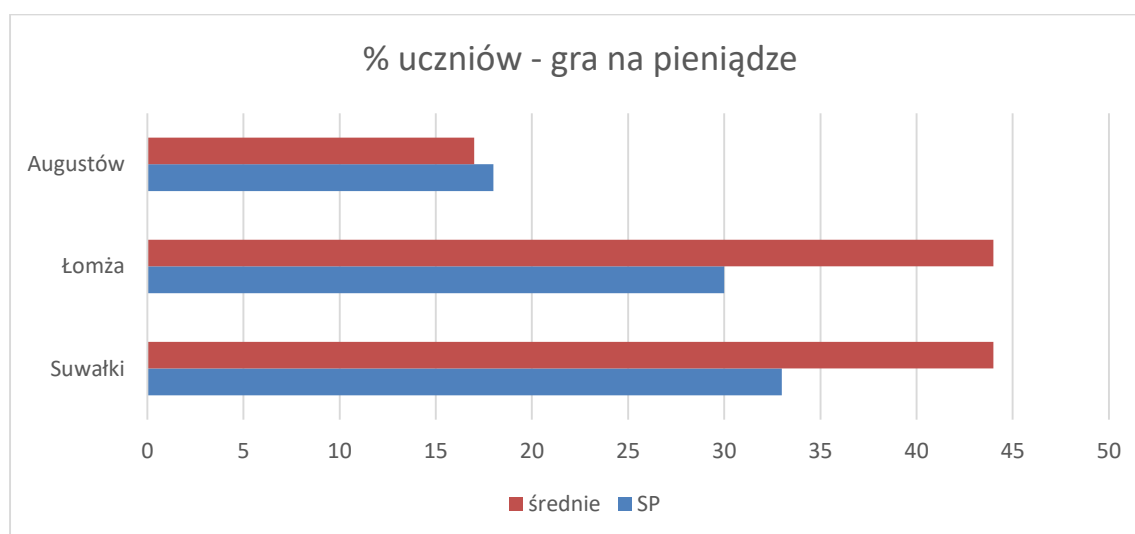
Z odpowiedzi wynika, że energetyki są bardzo popularne wśród uczniów i młodzieży. W sumie **91% uczniów** szkół średnich zarówno w Łomży, jak i w Suwałkach już próbowało energetyków – możemy mówić więc o powszechnym zjawisku. O parę procent niższa jest używalność tych środków w szkołach podstawowych w Łomży bardziej niż w Suwałkach.

Przeanalizowaliśmy także zażywanie przez uczniów lekarstw, w kontekście nieodpowiedzialnego, albo nawet niebezpiecznego korzystania z nich.

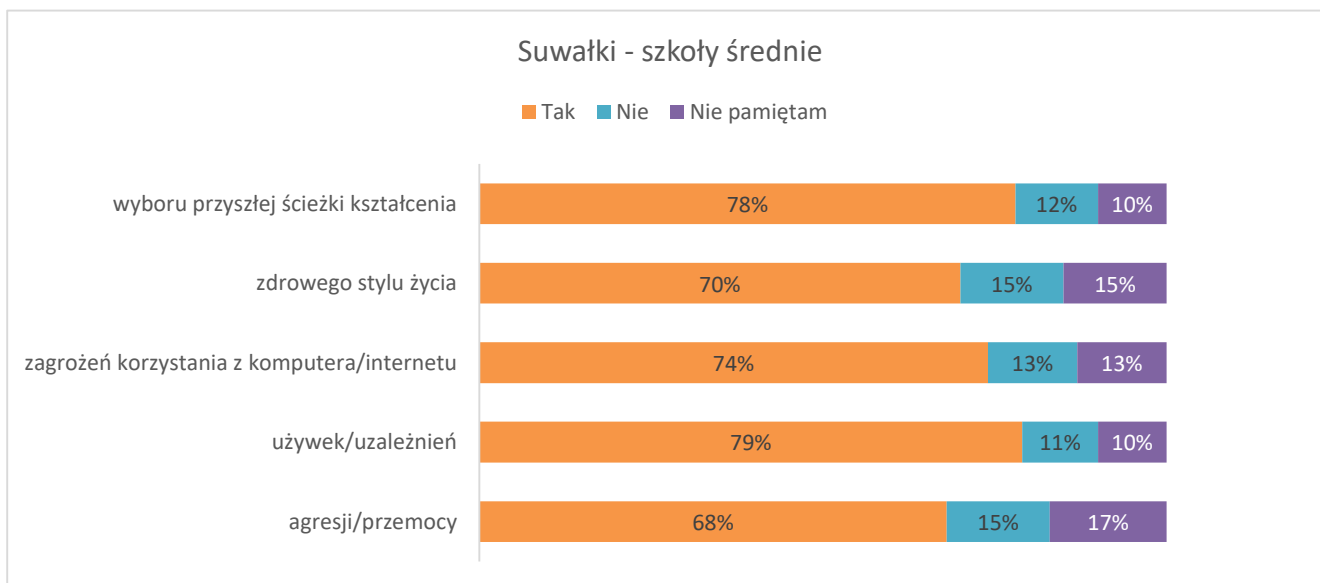
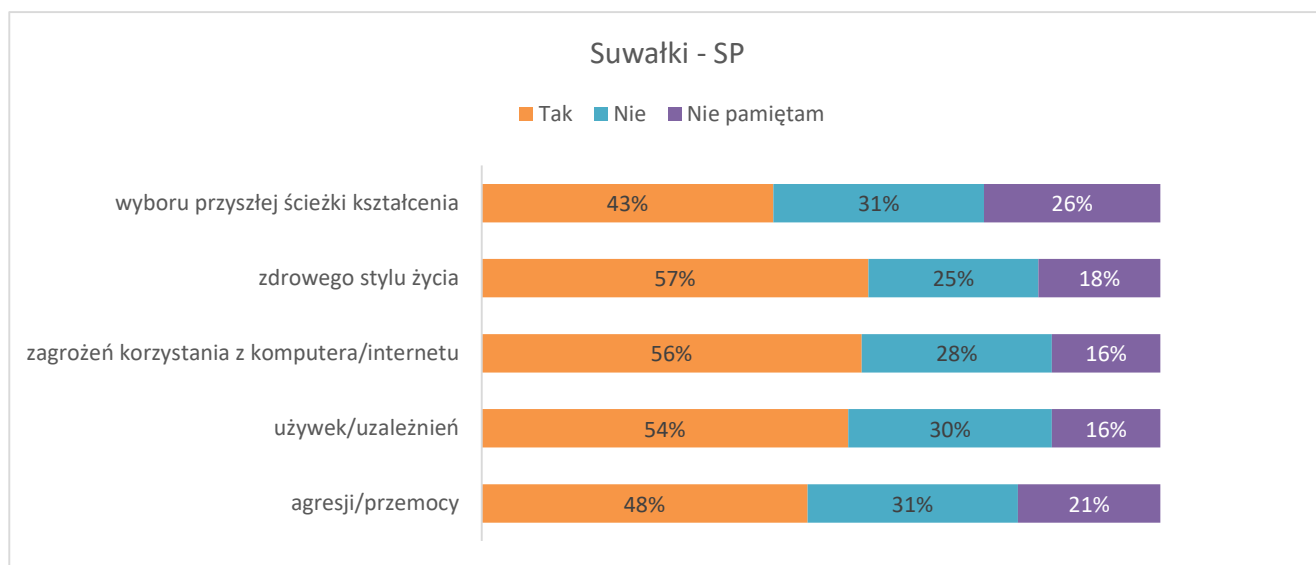
Znacznie wyższe wyniki występują tu ponownie w Augustowie, natomiast należy wziąć pod uwagę specyfikę pytania w diagnozie (tam sprecyzowano, że pytanie dotyczy leków uspokajających oraz nasennych). W Łomży i w Suwałkach wynik wynosi max. 6% w szkołach podstawowych.

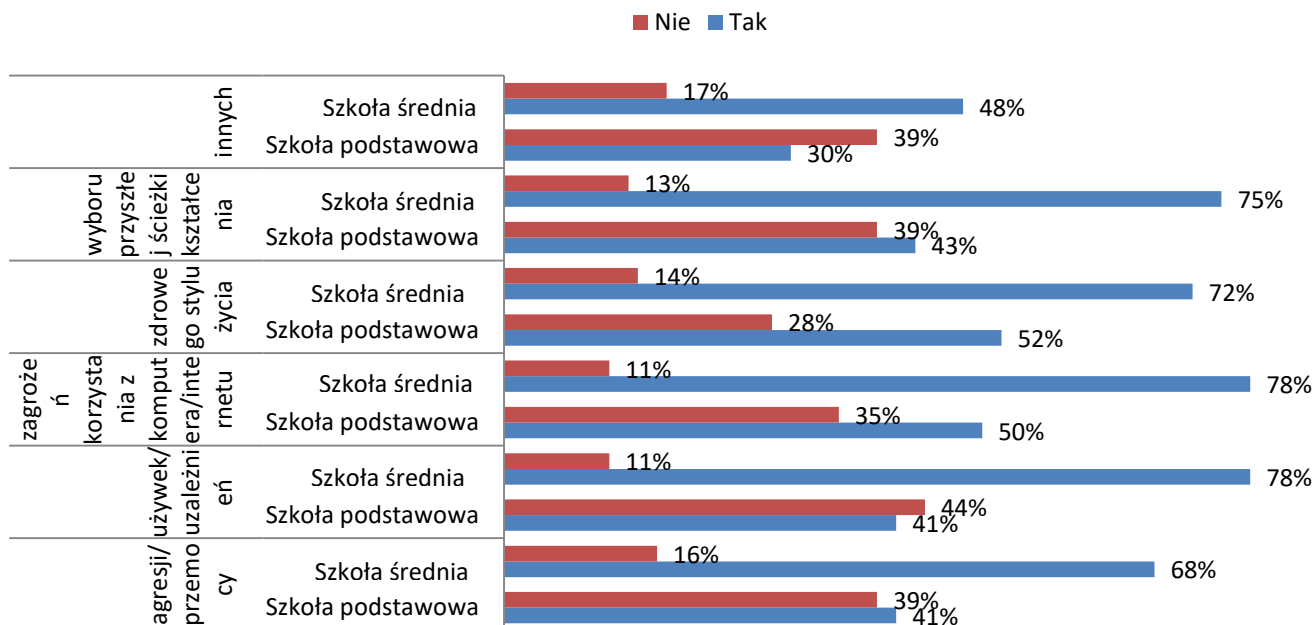
Jedno z pytań dotyczyło również pierwszych doświadczeń związanych z **hazardem**, w jego różnych formach: zakłady bukmacherskie, płatne sms-y etc.

Ponownie, bardziej porównywalne są wyniki w Suwałkach oraz Łomży, gdzie oscylują one w ok. 30% w szkołach podstawowych oraz ok. 45% w szkołach średnich. Jest to procent uczniów, którzy grali już na pieniądze. Niższe wyniki w Augustowie mogą wiązać się z zawężeniem pytania do gry na automatach (z wykluczeniem np. płatnych sms-ów w konkursach etc.)

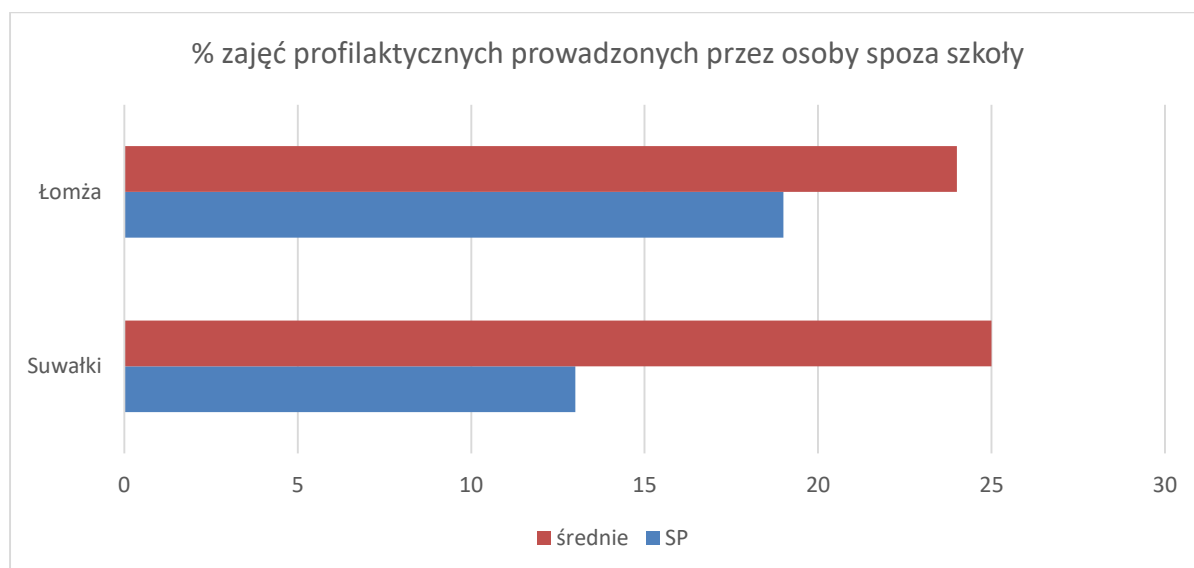
Zapytaliśmy o udział w zajęciach profilaktycznych, prowadzące je osoby oraz zadowolenie z udziału w tych zajęciach. Wyniki z Łomży i Suwałk – udział w zajęciach:

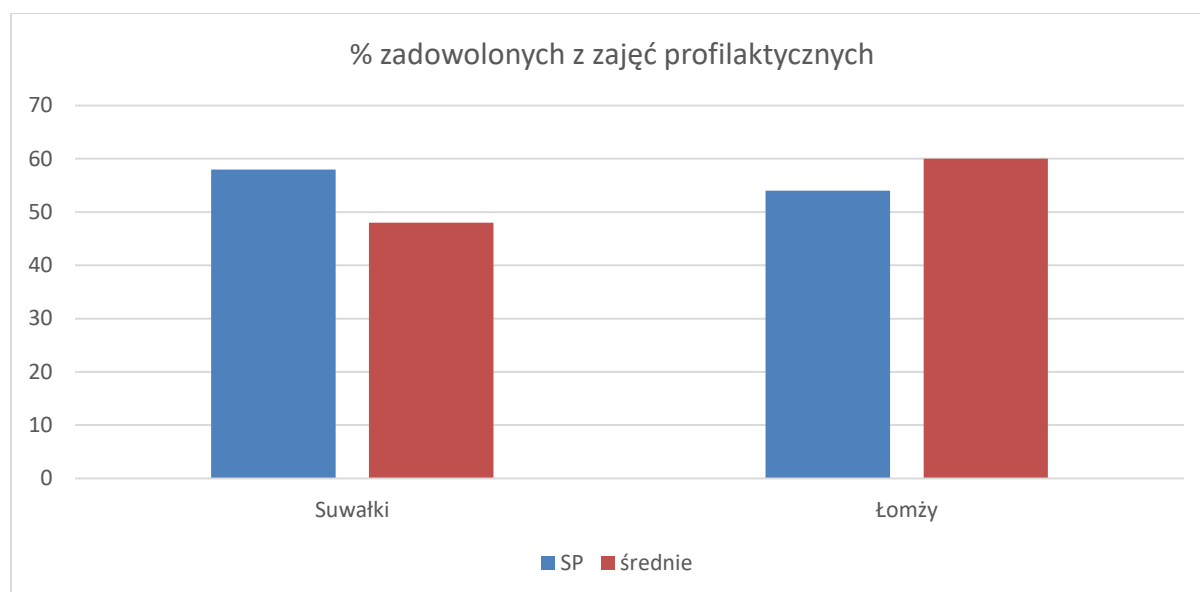

Kiedy porównamy wyniki ze szkół podstawowych z Suwałk oraz Łomży, możemy odkryć, że identyczne są dwa najbardziej powszechne tematy zajęć profilaktycznych dla młodszych, są to: zdrowy styl życia oraz zagrożenia w Internecie. Natomiast wyższy jest procent uczniów z Suwałk, który brał udział w takich warsztatach (kilka procent).

Jeśli natomiast przyjrzymy się wynikom w szkołach średnich, to podobnie powszechne i uczęszczane są warsztaty dotyczące wprost używek i uzależnień (78% Łomża, 79% Suwałki). Natomiast w Suwałkach częściej wybierany jest jeszcze temat ścieżki dalszej drogi kształcenia (78%). Porównajmy teraz, jak często zajęcia te prowadzili eksperci z zewnątrz w poszczególnych tematach:

Największa różnica zauważalna jest na poziomie szkół podstawowych, gdzie częściej ze spotkań ze specjalistami z zewnątrz korzystają uczniowie w Łomży (19 do 13% w Suwałkach). Jak oceniają wszystkie zajęcia profilaktyczne sami uczniowie?

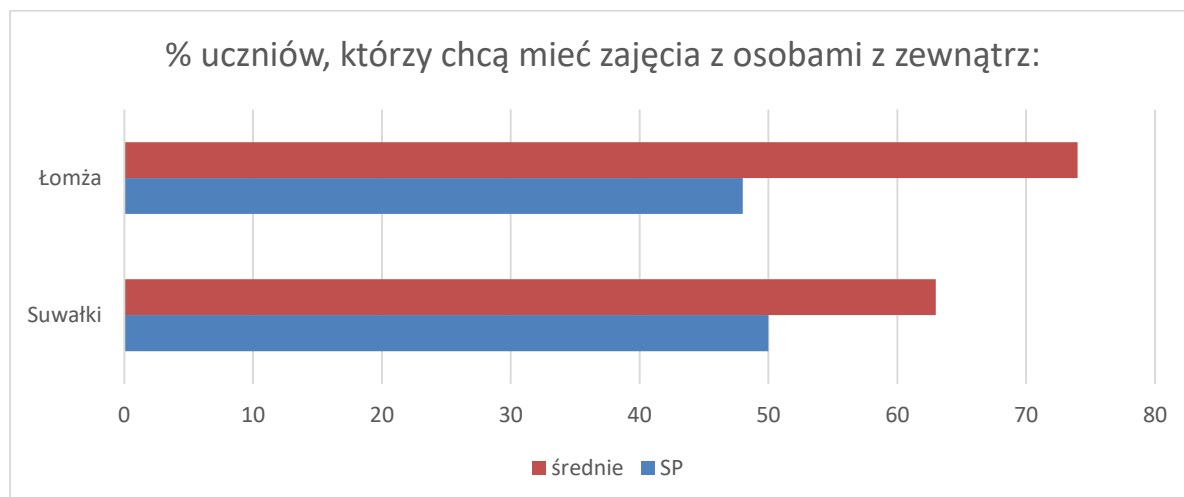
Widać wyraźną różnicę w analizie jakości warsztatów profilaktycznych w ocenie uczniów szkół średnich. Aż 12% więcej zadowolonych z zajęć uczniów znajdujemy bowiem w Łomży, stosunek wynosi tu: 60% do 48% w Suwałkach.

Jakich zajęć oczekują najbardziej w przyszłości młodzi uczniowie?

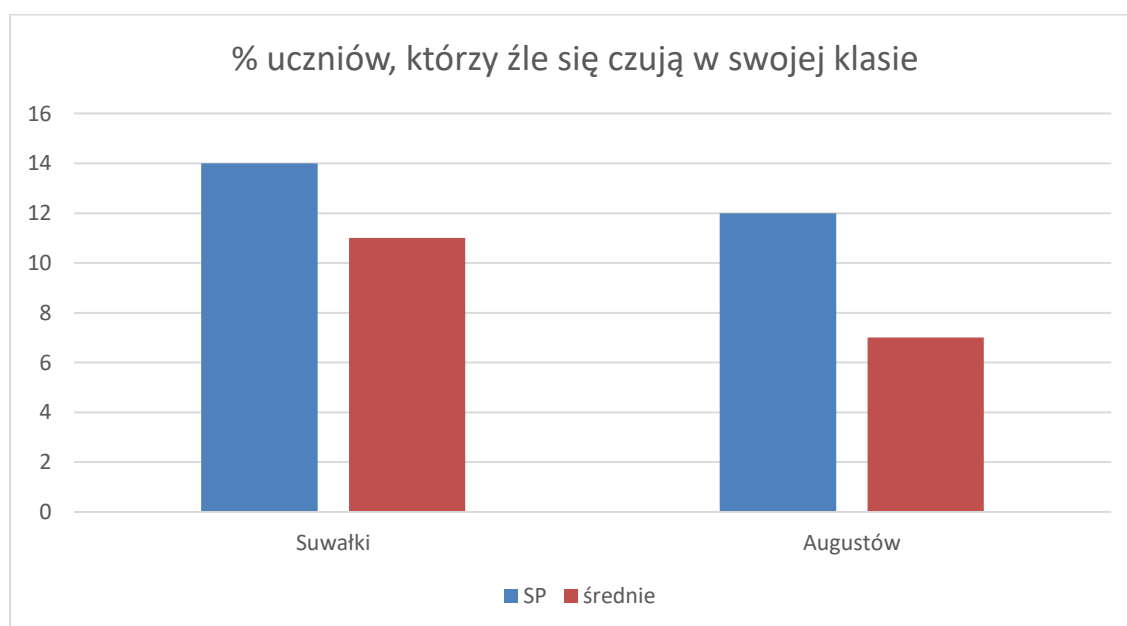
Suwałki – szkoła podstawowa	1. Budowanie dobrych relacji (47%) 2. Zdrowy styl życia (42%) 3. Wybór przyszłej ścieżki (40%)
Suwałki – szkoły średnie	1. Problemy emocjonalne: lęk, depresja, nieśmiałość (54%) 2. Budowanie dobrych relacji z innymi (54%) 3. Wybór przyszłej ścieżki (53%)
Łomża – szkoła podstawowa	1. Zdrowy styl życia (47%) 2. Wybór przyszłej ścieżki (47%) 3. Budowanie dobrych relacji (43%)
Łomża – szkoły średnie	1. Problemy emocjonalne: lęk, depresja, nieśmiałość (50%) 2. Wybór przyszłej ścieżki (49%) 3. Budowanie dobrych relacji z innymi (48%)

Warto zauważyć, że preferowane tematy i w Łomży, i w Suwałkach są podobne i że nie dotyczą one wprost problemu uzależnień, skupiając się raczej na pozytywnych wartościach: zdrowia psychicznego, budujących relacji i wymarzonej pracy w przyszłości. W wieku dojrzewania, wczesnej młodości zdaje się, że czymś wspólnym dla młodzieży jest potrzeba wsparcia emocjonalnego.

Być może delikatność poruszanych zagadnień sprawia, że zarówno dzieci, jak i młodzież wskazała najczęściej, że chciałaby, **aby warsztaty prowadzili trenerzy spoza środowiska tej samej szkoły**. Większa taka potrzeba jest na pewno u starszych uczniów w Łomży:

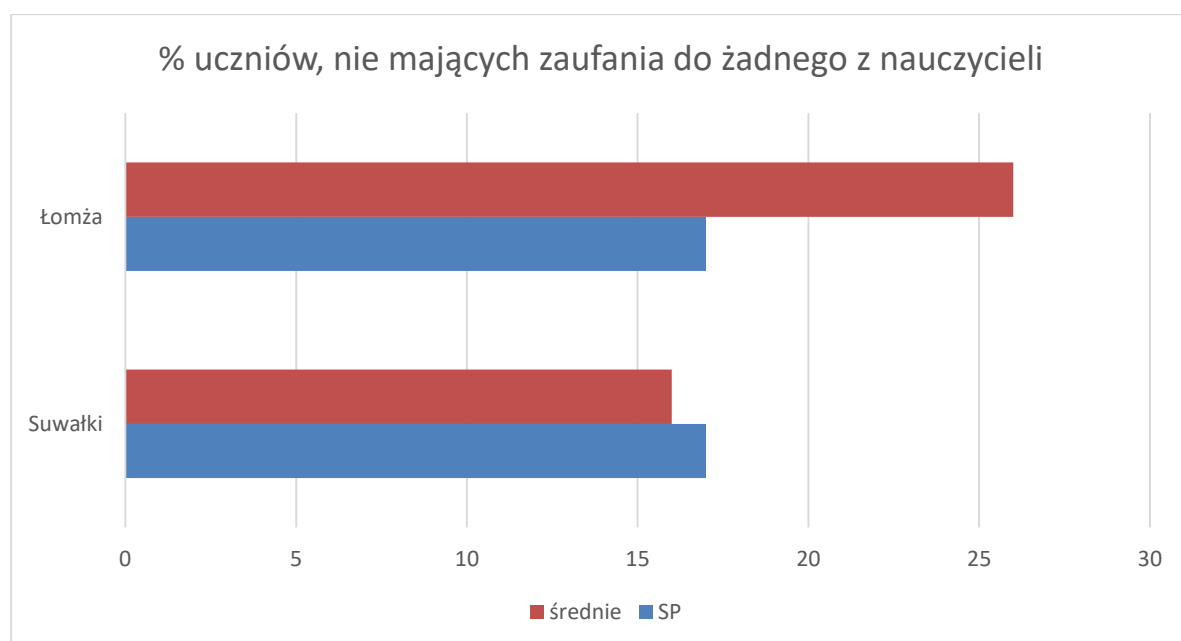

Ostatnie pytania, dotyczyły bardziej otwartych kwestii dotyczących samopoczucia w szkole i w klasie. Tutaj na pytanie: *Jak się czujesz w swojej klasie?* Skupmy się na porównaniu odpowiedzi negatywnych, które mogą sygnalizować problem. Czyli procent uczniów, którzy czują się źle w klasie, część z nich deklaruwała wręcz chęć zmiany klasy:

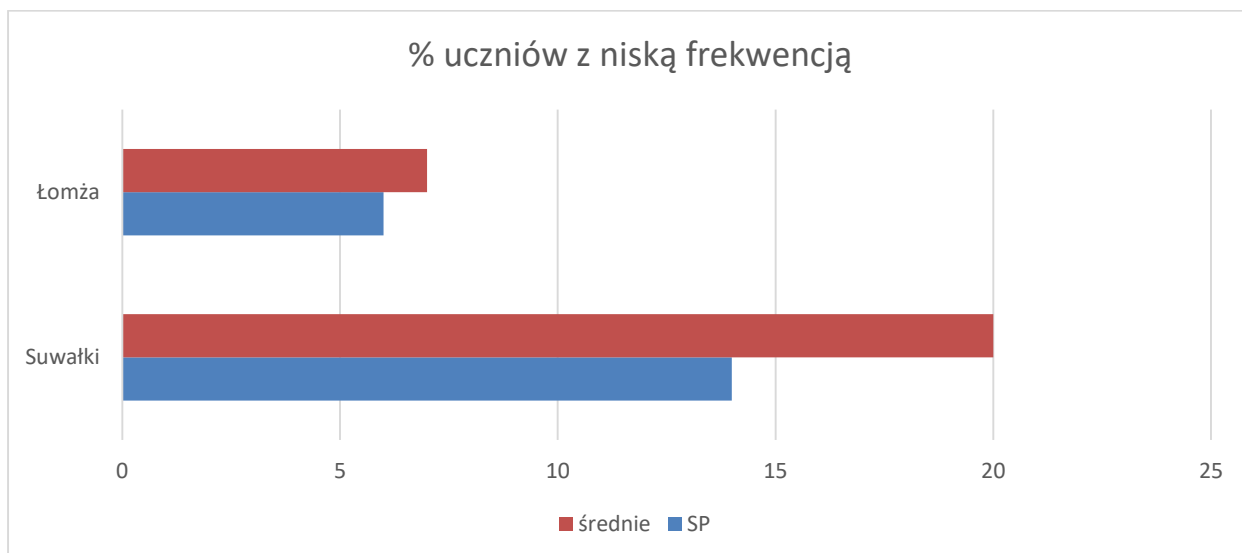
W obu miejscach widzimy korelację: ilość uczniów niezadowolonych ze swojej klasy zmniejsza się w starszych klasach, na późniejszych etapach kształcenia. Natomiast w obu zestawieniach większy jest % dzieci, które mają problem w swoim środowisku szkolnym w Suwałkach, jest to odpowiednio: 14 do 12% w szkołach podstawowych i 11 do 7% w szkołach średnich.

Bardziej różnorodnie rozkłada się jeszcze poziom zaufania uczniów do nauczycieli. Porównamy ilość uczniów, którzy zadeklarowali, że nie ufają żadnemu z nich:

Jest różnica w poziomie zaufania uczniów do nauczycieli w Suwałkach i w Łomży na poziomie szkół średnich. Tam, o 10% korzystniejszy obraz rysuje się w szkołach w Suwałkach, co może świadczyć o lepszych relacjach na linii nauczyciel – uczeń. Gdy 16% odpowiedzi o zupełnym braku zaufania pojawiło się w Suwałkach, w Łomży jest to już ponad ¼ uczniów (26%).

Stosunek do szkoły zbadaliśmy również poprzez zapytanie o frekwencję uczniów i skłonność do opuszczania lekcji. Podsumowaliśmy odpowiedzi uczniów, twierdzących, że opuszcza dużo i bardzo dużo zajęć:

Znacznie więcej problemów z regularnym uczęszczaniem do szkoły deklarują uczniowie w Suwałkach, i to bez względu czy mówimy o szkole podstawowej czy średniej. W obu przypadkach jest to ponad dwukrotnie więcej niż wskazują odpowiedzi na identyczne pytanie w Łomży. Jest to być może punkt wyjścia do pogłębionej analizy problemu.

3. Podsumowanie i wnioski

W podsumowaniu skupimy się na miejscach w badaniu, gdzie zauważyliśmy największe różnice pomiędzy badanymi miastami. Na **czerwono** zaznaczyliśmy punkty ostrzegawcze dla Suwałk, na **zielono** te, które wydają się mówić o dobrym trendzie.

- **Problem cyberprzemocy.** Aż 60% uczniów szkół podstawowych i 70% ze szkół średnich w Suwałkach zetknęło się z cyberprzemocą. To najwyższe wyniki w zestawianych lokalizacjach.
- **Relacja z rodzicami. Przemoc w domu.** Bardzo dużo, bo w sumie 30% młodych mieszkańców Suwałk wspomniało o różnych formach emocjonalnych/ słownych kar rodziców, m.in. obrażanie się, wyśmiewanie itp.
- **Reakcje na przemoc w szkole.** Uczniowie w Suwałkach okazali się najbardziej gotowi do mediacji problemu, raczej niż do eskalowania go i włączania się w przemoc.
- **Kontakt szkoły - rodzice.** Aż 79% uczniów szkół średnich mówi o rzadkim kontakcie rodziców ze szkołą, to znacznie większy wynik niż w porównywanym szkołach z innych miast.
- **Powszechność alkoholu.** Najwięcej, bo 70% uczniów szkół średnich w Suwałkach odpowiedziało, że większość ich rówieśników pije już alkohol.
- **Dostępność alkoholu.** Najwięcej badanych uczniów szkół podstawowych kupowało już alkohol (18%).
- **Dostępność papierosów.** Najmniej młodszych uczniów deklaruje, że kupowało już papierosy właśnie w Suwałkach.
- **Moda na papierosy.** Wydaje się zdecydowanie wyższa w Suwałkach, do tego aż 31% uczniów szkół podstawowych po pierwszego papierosa sięgnęło w szkole.
- **Dostępność narkotyków.** Zarówno w szkołach podstawowych, jak i średnich o kilka procent więcej uczniów spotkało dealera w Suwałkach niż w Łomży.
- **Zażywanie narkotyków.** Tu odwrotnie, w Suwałkach deklarowany kontakt czy to incydentalny, czy regularny jest znacznie niższy.
- **Samopoczucie w klasie.** Zdecydowanie częściej i młodszy, i starsi uczniowie z Suwałk zaznaczali, że czują się źle w swojej klasie, i że chcą ją zmienić.

Źródła do analizy porównawczej:

- Diagnoza zagrożeń społecznych na terenie szkół podstawowych i średnich w Suwałkach (2019), Centrum Działań Profilaktycznych w Wieliczce.
- Diagnoza problemów uzależnień i innych zagrożeń społecznych miasta Łomża (2018), Centrum Działań Profilaktycznych w Wieliczce.
- Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych na terenie miasta Augustowa oraz badanie ESPAD (2018), badanie własne.
- Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2018, badanie własne miasta Białystok.
- Problematyka uzależnień wśród dzieci i młodzieży - skala zjawiska w woj. podlaskim (2011), Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku.